

UITGANGSPUNTENNOTITIE ACCOMMODATIE- EN VASTGOEDBELEID EN IHP PAPENDRECHT

30 NOVEMBER 2022

Aan

Gemeente Papendrecht

Van

Hospitality Group
Nijverheidsweg-Noord 78
Postbus 2186
3800 CD AMERSFOORT

Auteurs

Martijn Droog (MDAB)
Dick Leijen
Ruud Manenschijn

Project

Vastgoed- en Accommodatiebeleid en IHP

Betreft

Uitgangspuntennotitie

Ons kenmerk

R220044/DL/MD

Datum

30 november 2022

© 2022 Hospitality Group

Behoudens uitzonderingen door de wet gesteld mag, zonder uitdrukkelijke schriftelijke toestemming van de rechthebbenden c.q. door de rechthebbenden gemachtigden, niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of anderszins, hetgeen ook van toepassing is op de gehele of gedeeltelijke bewerking.

INHOUDSOPGAVE

1	CONTEXT	1
1.1	Aanleiding	1
1.2	Werkwijze	1
1.3	Uitgangspuntennotitie	3
2	ACCOMMODATIES IN PAPENDRECHT, DE STAND VAN ZAKEN	4
2.1	Inleiding	4
2.2	Enkele kenmerken van de gemeente Papendrecht	4
2.3	De accommodaties	5
2.4	Conclusies	12
3	ONTWIKKELINGEN EN OPGAVES IN PAPENDRECHT	13
3.1	Inleiding	13
3.2	Bevolkings- en leerlingenprognose	13
3.3	Ruimtelijk	14
3.4	Sociaal domein	16
3.5	Beleidsambities	17
3.6	Instandhoudingskosten accommodaties	19
3.7	Conclusies	20
4	UITGANGSPUNTEN	22
4.1	Inleiding	22
4.2	Algemene uitgangspunten	22
4.3	Uitgangspunten accommodatiebeleid	23
4.4	Uitgangspunten vastgoedbeleid	26
4.5	Uitgangspunten ihp	27
5	HOE VERDER?	30
	BIJLAGE 1: GESPREKSPARTNERS	31
	BIJLAGE 2: SAMENVATTING VAN RAPPORTAGES	33
	BIJLAGE 3: GEGEVENS WIJKEN	34

1 CONTEXT

1.1 AANLEIDING

De gemeente Papendrecht (ruim 32.000 inwoners) beschikt over een gevarieerd aanbod van scholen en maatschappelijke accommodaties. Deze gebouwen zijn voor een deel in eigendom van de gemeente, voor een deel niet. Daarnaast heeft de gemeente nog het eigendom van enkele woningen, locaties voor brandweer en politie, parkeergarages en panden voor de eigen bedrijfsvoering/kantoorhuisvesting.

De gemeente heeft de afgelopen periode stappen gezet in de verdere professionalisering van het vastgoedbeheer, maar wil de komende periode een volgende slag maken. De gemeente wil zicht krijgen in de bestaande en toekomstige behoefte aan maatschappelijke accommodaties. Op basis daarvan wil de gemeente gerichte keuzes maken over de ontwikkeling van dat aanbod, het eigendom, de huur, de rol van de gemeente en de interne organisatie van het vastgoedbeheer.

Een andere aanleiding is het gemeentelijke beleid op het gebied van duurzaamheid. De gemeente heeft stevige ambities geformuleerd voor de duurzaamheid van het gemeentelijke vastgoed en streeft naar CO²-neutraliteit in het jaar 2030. Het spreekt voor zich dat die ambities gevolgen hebben voor het vastgoed.

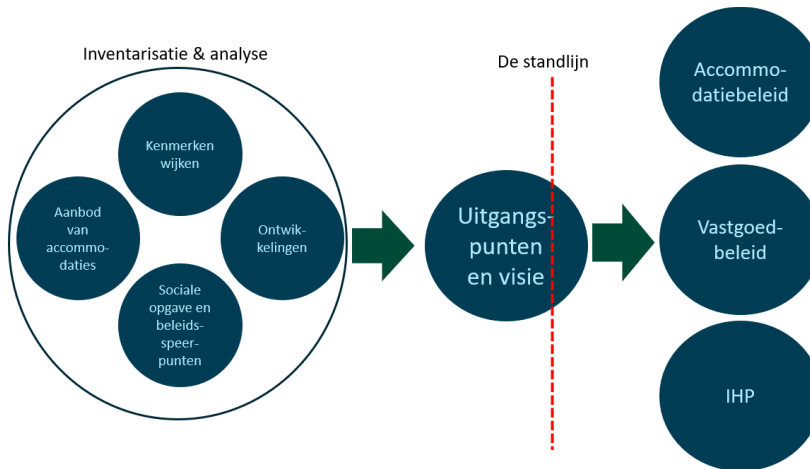
Daarnaast geldt dat het bestaande Integrale HuisvestingsPlan (IHP) voor het primaire onderwijs eind dit jaar afloopt. De gemeente heeft behoefte aan een nieuw IHP, dat ook een visie moet bevatten op de IKC-ontwikkeling en multifunctionaliteit. De ontwikkeling van dit IHP moet 'hand in hand' gaan met de ontwikkeling van een visie op het totale maatschappelijke vastgoed en de samenhang tussen IHP en het overige maatschappelijke vastgoed.

De gemeente heeft kortom behoefte aan een nieuw accommodatiebeleid, een nieuw IHP en daaruit volgend een nieuw en uitgewerkt vastgoedbeleid. Hospitality Group ondersteunt de gemeente bij de ontwikkeling van het accommodatie- en vastgoedbeleid en IHP. In April 2022 is het project gestart. Dit document is de uitgangspuntennotitie. Deze uitgangspuntennotitie geeft een samengevatte beschrijving van de huidige situatie van het aanbod, gebruik en beheer van de accommodaties en scholen voor het primair onderwijs in Papendrecht. Ook de huidige en toekomstige vraag naar accommodaties zijn in deze notitie neergelegd, alsmede de maatschappelijke opgave binnen de gemeente. Tot slot bevat de notitie uitgangspunten voor het accommodatiebeleid, het vastgoedbeleid en het IHP.

1.2 WERKWIJZE

In de volgende figuur is schematisch weergegeven welke activiteiten tot dusver zijn uitgevoerd. Daarna wordt elk van de onderwerpen kort toegelicht en wordt aangegeven welke activiteiten nog uitgevoerd moeten worden om dit project af te ronden.

Figuur 1: Onze werkwijze op hoofdlijnen

BOUWSTENEN IN KAART

Gestart is met het in kaart brengen van alle informatie die nodig is om onderbouwd het beleid te kunnen ontwikkelen. De volgende onderwerpen zijn aan bod gekomen:

- Kenmerken van de gemeente en de wijken: gegevens over de bevolking (aantallen inwoners, samenstelling van de bevolking naar leeftijden en huishoudens en sociaaleconomische kenmerken), de leefstijlen, kenmerken op het gebied van bewegen, ontmoeten, welzijn, zorg en kenmerken op het gebied van onderwijs en opvang per wijk, zijn in beeld gebracht.
- Het aanbod van scholen en maatschappelijke voorzieningen: de belangrijkste kenmerken van de scholen en accommodaties zijn door ons in kaart gebracht en beoordeeld op capaciteit, functionaliteit, kwaliteit en samenhang. Daarvoor hebben wij schriftelijke gegevens bestudeerd, accommodaties bezocht en gesprekken gevoerd met een groot aantal vertegenwoordigers van gebruikers of beheerders van de accommodaties. Ook hebben we de gemeentelijke kosten voor instandhouding van de accommodaties in beeld gebracht, alsmede de kosten voor verduurzaming.
- Beleid en ambities: de kenmerken van het inhoudelijke beleid van de gemeente Papendrecht en haar maatschappelijke partners zijn door ons in kaart gebracht. Dit inhoudelijke beleid vormt één van de pijlers waarop de uitgangspuntennotitie is ontwikkeld.
- Ontwikkelingen: ontwikkelingen die van invloed zijn op de toekomstige vraag/behoefte aan maatschappelijke accommodaties en scholen zijn in kaart gebracht. Het betreft ruimtelijke ontwikkelingen en woningbouwprogramma's, bevolkings- en leerlingenprognoses en ontwikkelingen in het aanbod.

Binnen het onderzoek is bijzondere aandacht besteed aan twee andere gemeentelijke projecten, te weten:

- Businesscase cultuur: Dit project beoogt de culturele infrastructuur van de gemeente Papendrecht te versterken door intensieve samenwerking tussen culturele aanbieders en door gerichte keuzes te maken over het toekomstige culturele aanbod. Het spreekt voor zich dat de uitkomsten van de businesscase in hoge mate bepalend zijn voor het toekomstige accommodatieaanbod. De uitkomsten van de businesscase worden in het eerste kwartaal van volgend jaar verwacht, maar vormt in deze fase geen belemmeringen voor de uitgangspunten van het accommodatie- en vastgoedbeleid en IHP
- VO-scholen: De nieuwbouw van scholen voor het VO-onderwijs biedt aangrijpingspunten om eventuele veranderingen in het accommodatieaanbod, in samenhang met die nieuwbouw, te realiseren.

Met de projectleiders van deze andere gemeentelijke projecten heeft geregeld afstemming plaatsgevonden en deze projectleiders hebben zitting in de Projectgroep die het project Vastgoed- en Accommodatiebeleid & IHP begeleidt (waarover later meer).

VISIE, KADERS EN UITGANGSPUNTEN

Al deze gegevens zijn door ons in samenhang geanalyseerd, waarna conclusies zijn getrokken over de verschillen tussen vraag en aanbod en over de toekomstbestendigheid van aanbod en beheer van accommodaties. Vervolgens zijn algemene uitgangspunten geformuleerd (visie) en is er een eerste vertaling van de uitgangspunten gemaakt naar het accommodatiebeleid, het vastgoedbeleid en het IHP.

PROJECTSTRUCTUUR

De werkzaamheden zijn uitgevoerd binnen de volgende projectstructuur:

- Projectgroep: De Projectgroep bestaat uit medewerkers van de gemeente Papendrecht vanuit de disciplines cultuur, financiën, onderwijs, ruimtelijke ordening, sport en bewegen, het sociale domein en vastgoed. De Projectgroep is tot dusver vier maal bijeengekomen, bewaakt en becommentarieert onze resultaten en draagt mede zorg voor de interne coördinatie en afstemming.
- Stuurgroep: De Stuurgroep bestaat uit de ambtelijke projectleider, uit de externe projectleiders en de verantwoordelijke wethouders. Deze Stuurgroep is drie maal bijeengekomen en is tijdens deze bijeenkomsten geïnformeerd over de voortgang, knelpunten en keuzemogelijkheden.
- Klankbordgroepen: Er zijn twee Klankbordgroepen geformeerd. Dat zijn:
  - Klankbordgroep Onderwijs en Opvang, die bestaat uit vertegenwoordigers van de schoolbesturen en directies van de kinderopvang.
  - Klankbordgroep Maatschappelijke Accommodaties, die bestaat uit vertegenwoordigers van instellingen voor cultuur, sport en bewegen, wonen, welzijn en zorg.De Klankbordgroepen zijn tot nu toe tweemaal door ons geraadpleegd. De Klankbordgroepen denken mee over de ontwikkeling van het Vastgoed- en Accommodatiebeleid en het IHP.
- Informatiesessie met de Raad: In oktober heeft een eerste informatiesessie met de Raad plaatsgevonden. Tijdens die sessie zijn visie, randvoorwaarden, uitgangspunten en kaders toegelicht en zijn vragen beantwoord.

STAND VAN ZAKEN

Met het verschijnen van deze uitgangspuntennotitie is het project ongeveer halverwege. Deze uitgangspuntennotitie wordt besproken in de stuurgroep en de Klankbordgroepen. Deze wordt daarna ter besluitvorming voorgelegd aan de gemeenteraad. Na de vaststelling worden de uitgangspunten vertaald naar concreet beleid en bijbehorende maatregelen.

AFBAKENING

Het project heeft zich tot dusver beperkt tot sociaal maatschappelijke accommodaties (cultuur, ontmoeting en welzijn), binnensportaccommodaties en scholen voor het primair onderwijs. Buitensportaccommodaties zijn niet meegenomen in dit project. Tijdens de uitwerking, die de komende maanden volgt, wordt ook het overige gemeentelijke vastgoed bij het project betrokken (woningen, locaties voor brandweer en politie, parkeergarages en panden voor de eigen bedrijfsvoering/kantoorhuisvesting).

1.3 UITGANGSPUNTENNOTITIE

Vanuit het oogpunt van leesbaarheid is ervoor gekozen om de bouwstenen (de resultaten van de inventarisatie), visie en uitgangspunten zo beknopt mogelijk te houden. Gedetailleerde onderbouwingen zijn niet in de uitgangspuntennotitie opgenomen, maar worden als bijlage in de eindrapportage verwerkt.

2 ACCOMMODATIES IN PAPENDRECHT, DE STAND VAN ZAKEN

2.1 INLEIDING

Dit hoofdstuk geeft een samenvatting van de huidige staat van de accommodaties in Papendrecht. Enkele kenmerken van de gemeente worden weergegeven. Vervolgens worden kenmerken van de verschillende soorten accommodaties beschreven uitgesplitst naar capaciteit, functionaliteit, kwaliteit en spreiding. Tot slot worden conclusies over het huidige aanbod, gebruik en beheer van de accommodaties beschreven.

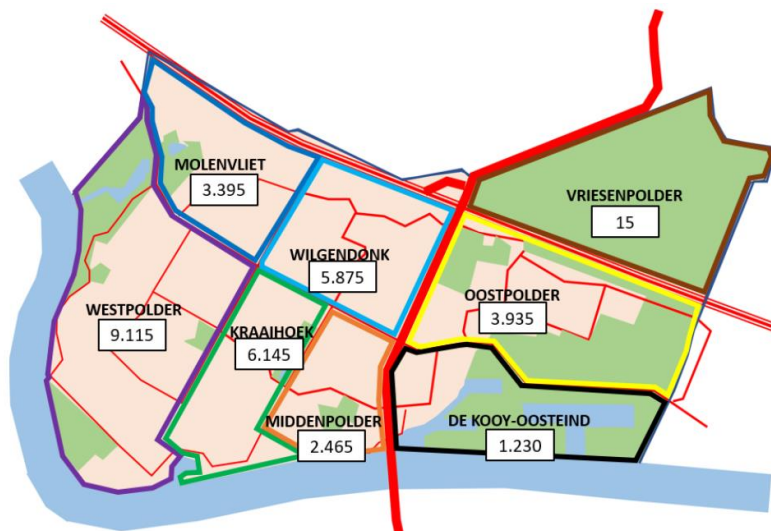
2.2 ENKELE KENMERKEN VAN DE GEMEENTE PAPENDRECHT

COMPACTE GEMEENTE

Papendrecht is een compacte gemeente. Hemelsbreed is de afstand tussen de gemeentegrenzen van oost naar west circa 4,5 kilometer, van noord naar zuid 3 kilometer. Binnen dit beperkte gebied wonen ruim 32.000 Papendrechtters in 8 wijken. De wijk Vriesenpolder telt slechts 15 inwoners, de kleinste wijk daarna is De Kooy-Oosteind met circa 1.230 inwoners. De wijk Westpolder is met circa 9.100 inwoners de grootste wijk.

De compactheid van Papendrecht is van belang in relatie tot spreiding van accommodaties (zie de volgende paragrafen). De afstand tussen de woning en de voorzieningen is vaak relatief kort.

Figuur 2: Papendrecht en aantal inwoners verdeelt naar wijken.

SOCIAAL ECONOMISCH EN GEZONDHEID

Wij hebben tientallen kenmerken van de inwoners van Papendrecht op het gebied van opleiding, werk, inkomen, participatie en gezondheid in kaart gebracht (zie bijlage 3). Voor vrijwel elk van deze kenmerken geldt dat de 'scores' van wijken van Papendrecht (iets) boven het Nederlandse gemiddelde liggen. De scores voor Westpolder liggen doorgaans rond het Nederlandse gemiddelde. Kraaihoek 'scoort' op vele kenmerken iets onder het Nederlandse gemiddelde.

Een kenmerk waar Papendrecht onder gemiddeld op scoort is overgewicht. Het percentage inwoners met overgewicht is met 55% hoger dan het Nederlandse gemiddelde van 51%. Hier springt de wijk Kraaihoek er in negatieve zin uit. Het percentage overgewicht onder volwassenen ligt daar op 58% en de overige gezondheidsindicatoren zijn ook lager dan gemiddeld in Papendrecht.

PARTICIPATIE

Sport en bewegen

De sport- en beweegdeelname in Papendrecht ligt lager dan te doen gebruikelijk in Nederland. Het percentage inwoners dat voldoet aan de beweegrichtlijnen ligt ver onder het landelijk gemiddelde. Datzelfde geldt voor het percentage inwoners dat wekelijks sport.

De lage sport- en beweegdeelname wordt niet veroorzaakt doordat er relatief weinig inwoners lid zijn van een sportvereniging. In tegendeel. Het percentage inwoners dat lid is van één of meer sportverenigingen in Papendrecht ligt gelijk aan het Nederlandse gemiddelde.

Cultuur en welzijn

Voor wat betreft de deelname aan activiteiten op het gebied van cultuur en welzijn geldt dat op dit vlak nauwelijks landelijke cijfers bestaan. Wat wel vermeld kan worden is dat vergelijkend onderzoek tussen de verschillende Drechtsteden laat zien dat de deelname van de inwoners van Papendrecht aan activiteiten voor cultuur en welzijn hoger is dan gemiddeld in de Drechtsteden. Dit onderzoek is echter inmiddels 10 jaar oud.

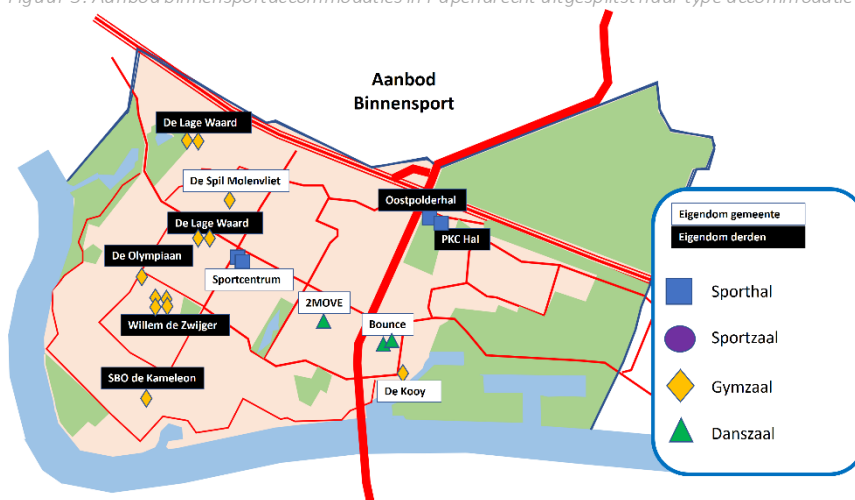
2.3 DE ACCOMMODATIES

In deze paragraaf wordt inzichtelijk gemaakt welke accommodaties in Papendrecht beschikbaar zijn voor sport, welzijn en cultuur en het primair onderwijs. Per functie worden de belangrijkste kenmerken beschreven op het gebied van capaciteit, functionaliteit, kwaliteit en bezetting.

BINNENSPOORT

In figuur 3 is het aanbod van binnensportaccommodaties in Papendrecht schematisch weergegeven. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen het type accommodatie en de eigendomssituatie.

Figuur 3: Aanbod binnensportaccommodaties in Papendrecht uitgesplitst naar type accommodatie en eigendom.

Capaciteit

In de gemeente zijn vier sporthallen en twaalf gymzalen gevestigd. Het totale sportvloeroppervlak bedraagt circa 6.500 m². Uitgedrukt in een getal per inwoner, beschikt Papendrecht over 0,20 m² sportvloer per inwoner, wat iets hoger ligt dan het landelijke gemiddelde. Een andere vergelijking die gemaakt kan worden is het aantal zaaldelen per 25.000 inwoners. Papendrecht beschikt over 17,1 zaaldelen per 25.000 inwoners. In gemeenten met een vergelijkbare omvang ligt dat aantal op 16,4 zaaldelen. Kortom, de capaciteit van de accommodaties is redelijk in lijn met die van andere gemeenten met deze omvang.

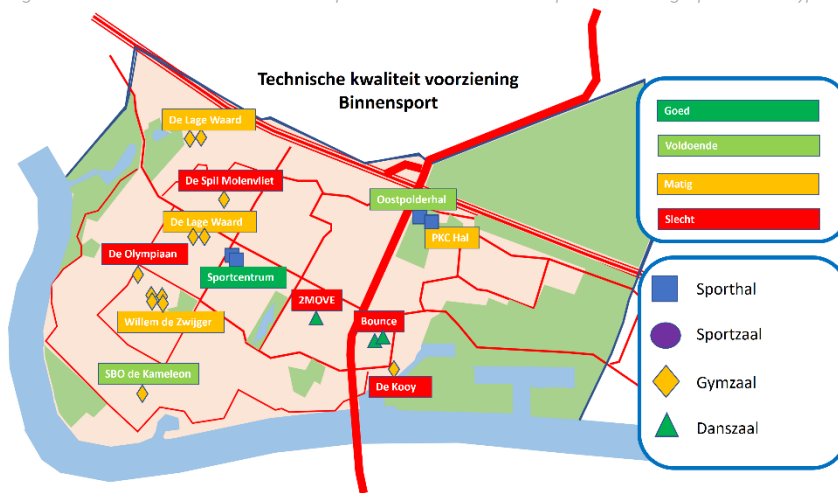
Functionaliteit

De functionaliteit (zijn de accommodaties geschikt voor hun doel) van de sporthallen is goed. De vier hallen zijn – door hun omvang, hoogte en voorzieningen – goed geschikt voor de activiteiten van de verenigingen en scholen in Papendrecht. De gymzalen zijn, door de beperkte afmetingen en hoogte, beperkt functioneel voor het verenigingsleven en in mindere mate ook beperkt functioneel voor het moderne bewegingsonderwijs. De Danszalen zijn specifiek ingericht voor dansactiviteiten en zijn theoretisch nog extra in te zetten voor maatschappelijke activiteiten als senioren-gym, yoga, et cetera.

Technische kwaliteit

In de volgende figuur is de technische kwaliteit (ouderdom en technische staat) per accommodatie inzichtelijk gemaakt. Papendrecht beschikt over een relatief nieuw sportcentrum. Het gros van de overige sportaccommodaties is sterk verouderd.

Figuur 4: Technische kwaliteit binnensportaccommodaties in Papendrecht uitgesplitst naar type accommodatie.

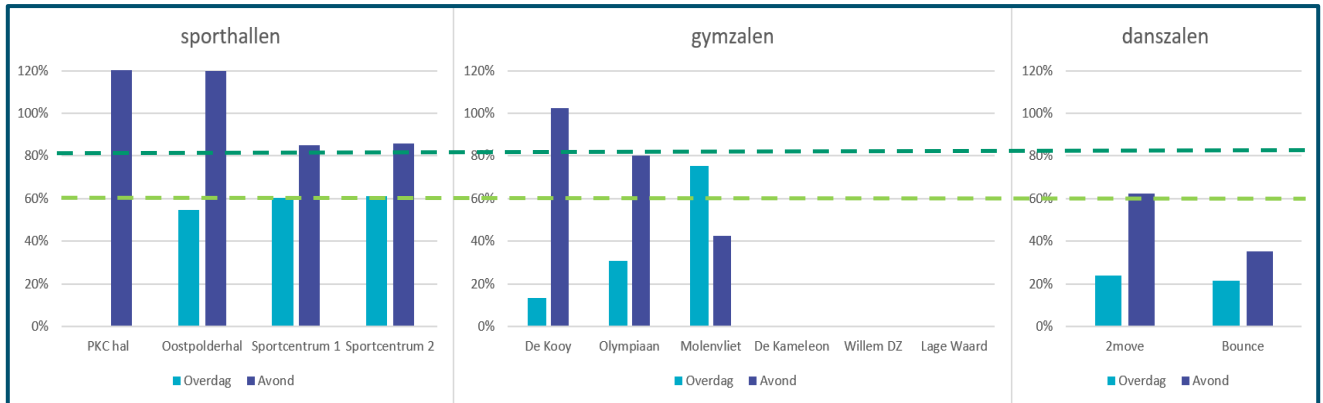

De figuur laat zien dat met name de stand-alone gym- en danszalen het einde van hun technische levensduur bereikt hebben. De sporthallen verkeren in voldoende tot goede staat, waarbij het sportcentrum één derde van het totaal aantal m² sportvloeroppervlak beslaat. De accommodaties die in matige tot slechte staat verkeren hebben tezamen bijna de helft van het sportvloeroppervlak

Bezetting

De sporthallen zijn goed bezet. Er is zelfs sprake van een tekort aan geschikte zaalruimte voor een aantal verenigingen op de populaire avonden. In de volgende grafiek is de gemiddelde bezetting per standaard (school)week weergegeven. De groene lijnen geven de ‘normbezetting’ aan voor gymzalen en sporthallen. De normbezetting voor een gymzaal is circa 60%, voor sportzalen en sporthallen is dit circa 80%. Als de bezetting lager is dan de normbezetting spreken we van onvoldoende bezetting. De bezetting is uitgesplitst naar gebruik overdag (voornamelijk door het onderwijs) en in de avond (voornamelijk door verenigingen).

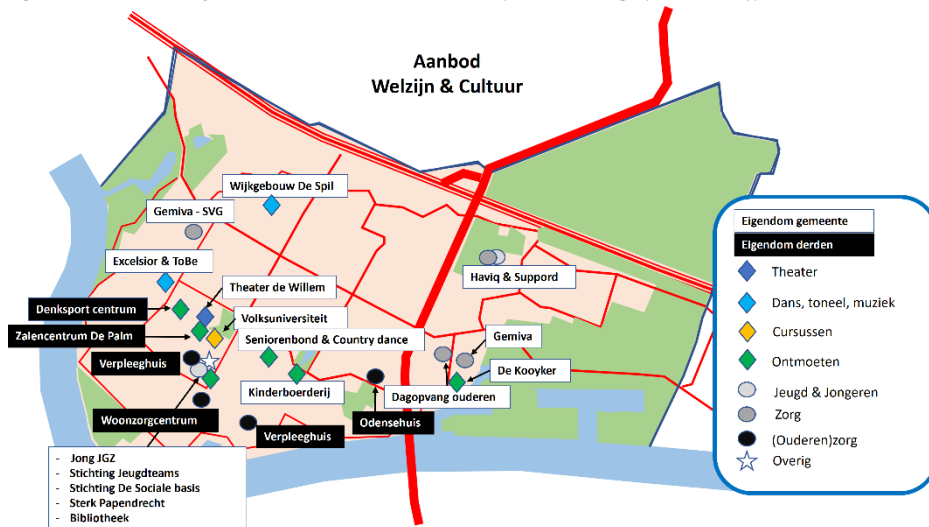
Grafiek 1: Bezetting sportaccommodaties in Papendrecht uitgesplitst naar type accommodatie en gebruik overdagen in de avond.

WELZIJN EN CULTUUR

In figuur 5 is het aanbod voor welzijn- en cultuuraccommodaties in Papendrecht schematisch weergegeven. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen het type accommodatie en de eigendomssituatie.

Figuur 5: Aanbod welzijn- en cultuuraccommodaties in Papendrecht uitgesplitst naar type accommodatie en eigendom.

Capaciteit

Voor actieve en passieve cultuurdeelname beschikt Papendrecht over ongeveer 1.500 m² aan accommodatie (theater en To Be/Excelsior). Dat is – omgeslagen naar het aantal inwoners – 0,04 m² per inwoner, vergelijkbaar aan het gemiddelde van soortgelijke gemeenten. Met actief wordt bedoeld: zelf doen, met passief wordt bedoeld: kijken of luisteren naar wat anderen maken of maakten.

Voor welzijn, ontmoeting en sociaal culturele activiteiten bedraagt het aanbod in Papendrecht op dit moment 3.800 m². Dat is 0,12 m² per inwoner en aan de ruimte kant in vergelijking tot andere gemeenten.

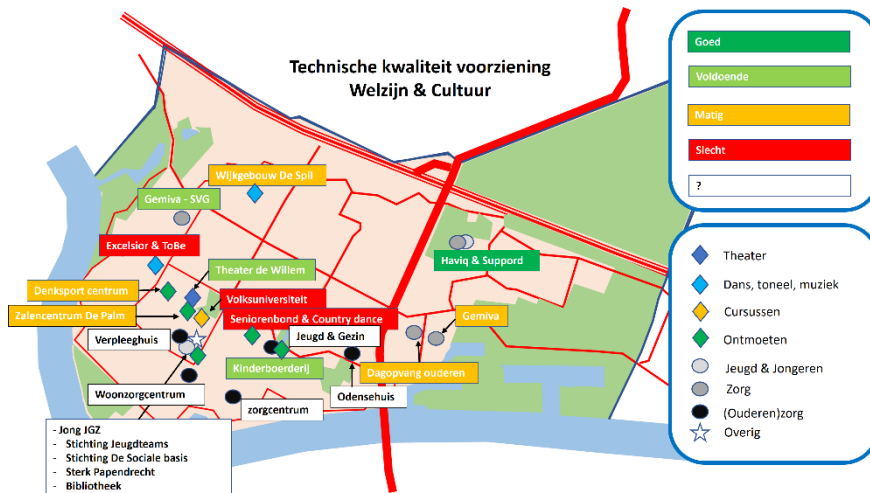
Functionaliteit

Een groot deel van de accommodaties is onvoldoende functioneel. Deze accommodaties (b.v. Excelsior/ToBe) zijn ooit gerealiseerd voor een andere functie (doorgaans kleuterscholen of scholen voor primair onderwijs) en zijn niet geschikt voor de activiteiten die er nu in plaatsvinden. Cursussen of vergaderingen kunnen goed worden gehuisvest in deze accommodaties, maar activiteiten die geluid en/of vuil (boetseren, schilderen et cetera) produceren eigenlijk niet.

Kwaliteit

In de volgende figuur is de technische kwaliteit per accommodatie inzichtelijk gemaakt. Het gros van de welzijn- en cultuuraccommodaties is sterk verouderd. De enige uitzondering is de accommodatie aan de Boeieraak waar Haviq en Suppord momenteel gevestigd zijn.

Figuur 6: Technische kwaliteit welzijn- en cultuuraccommodaties in Papendrecht uitgesplitst naar type accommodatie.

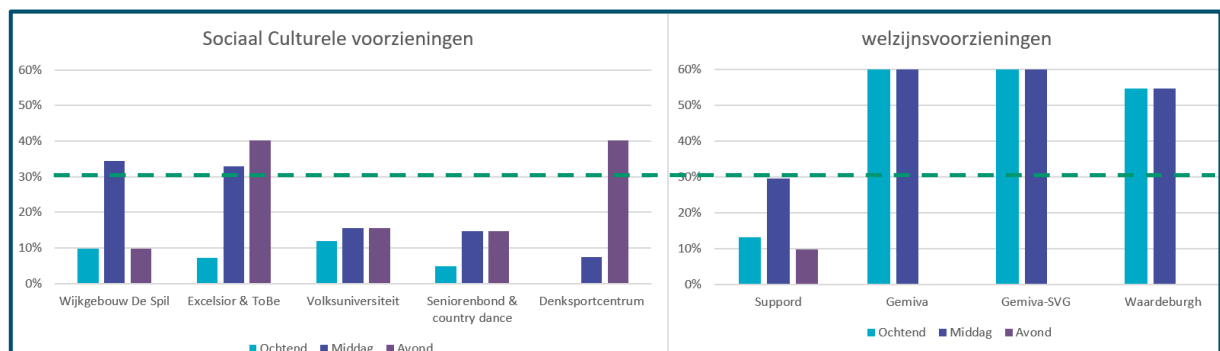
Figuur 6 laat zien dat veel accommodaties het einde van hun technische levensduur bereikt hebben. Bijna twee derde van het totaal aantal m² vloeroppervlak voor welzijn en cultuur wordt met matig tot slechte technische kwaliteit beoordeeld. Meer dan de helft van de kwalitatief voldoende m²-ers vloeit voort uit het theater.

Bezetting

De bezetting van de verschillende accommodaties voor welzijn- en cultuuractiviteiten is relatief laag. Dit hangt overigens sterk samen met de beperkte functionaliteit van de accommodaties (als voorbeeld, als in één ruimte muziek wordt gemaakt zijn de omliggende ruimtes vaak niet te gebruiken vanwege de geluidsoverlast).

In de volgende grafiek is de gemiddelde bezetting weergegeven. De groene lijn geeft de 'normbezetting' aan voor welzijn- en cultuuraccommodaties. De normbezetting voor dergelijke voorzieningen is 30%. Als de bezetting lager is dan de normbezetting spreken we van onvoldoende bezetting. De bezetting is uitgesplitst naar gebruik in de ochtend, middag en avond.

Grafiek 2: Bezetting sociaal culturele en welzijnsvoorzieningen in Papendrecht uitgesplitst naar type accommodatie en gebruik in de ochtend, middag en avond.

BINNEN- EN BUITENZWEMBAD

Het nieuwe sportcentrum in Papendrecht beschikt, naast de twee sporthallen, ook over binnen- en buitenbaden. Binnen is er een wedstrijdbad, een instructiebad mét verstelbare bodem (tezamen goed voor 775 m² zwemwateroppervlak) en een peuterbad. Buiten is er een wedstrijdbad, instructiebad, recreatiebad met een tweetal glijbanen (tezamen goed voor ca. 1.280 m² zwemwateroppervlak), een waterspeelplaats voor peuters en een ligweide.

Gebruik

- Functies: Het zwembad wordt voor verschillende doeleinden gebruikt. Er is ruimte voor recreatief zwemmen, leszwemmen, verschillende doelgroep activiteiten en zwemvereniging De Geul.
- Openstelling: De binnenbaden zijn het hele jaar door geopend, het buitenbad van halverwege de maand mei tot en met begin september.
- Bezoekersaantallen: Het aantal bezoekers in 2019, pré corona, bedroeg circa 166.000, waarvan ruim 57.000 in de maanden waarop de buitenbaden zijn geopend. In de volgende tabel wordt het animo cijfer en de benutting weergegeven en vergeleken met het Nederlandse gemiddelde.
  - Het animocijfer van een zwembad geeft zicht op het gemiddeld aantal zwembadbezoeken per jaar per inwoner van het verzorgingsgebied. Het zegt hiermee iets over het zwemgedrag van de inwoners van het verzorgingsgebied met betrekking tot het zwembad.
  - De benutting van een zwembad wordt uitgedrukt in het aantal bezoekers per m² zwemwateroppervlak.

Tabel 1: Animocijfer en bezettingsgraad zwembad Papendrecht vergeleken met het Nederlandse gemiddelde.

	Papendrecht	Nederland
Animocijfer	5,2	3,4 - 4,4
Benutting binnenbad (bezoekers per m ² water per jaar)	168	225 – 275
Benutting buitenbad	28	40 - 60

De tabel laat zien dat het bezoek (animo) van het zwembad goed is. Het zwembad trekt relatief veel bezoeken, waarbij vermeld moet worden dat het bad ook een functie vervult voor inwoners uit omliggende gemeenten. Met de hoeveelheid zwemwater kan het bad meer bezoekers huisvesten.

ONDERWIJS

Het primair onderwijs in Papendrecht is gehuisvest in 14 schoolgebouwen. De algemene indruk van de schoolgebouwen is doorgaans positief en de gebouwen zien er over het algemeen verzorgd uit. Dat heeft niet alleen te maken met het feit dat de helft van het aantal schoolgebouwen is gerenoveerd naar aanleiding van het huidige IHP, maar ook met het feit dat verschillende schoolgebouwen pas in deze eeuw zijn gerealiseerd.

Toch is nu al duidelijk dat de algemene positieve indruk voor een zestal scholen moet worden genuanceerd. Hieronder worden de specifieke aandachtspunten van deze scholen benoemd:

Kofschip en Prins Floris locatie Zuidkil

Het schoolgebouw aan de Zuidkil is gerealiseerd aan het begin van deze eeuw, maar toch heeft het gebouw te maken met enkele bekende bouwkundige en installatietechnische problemen. Een deel daarvan is in een eerder stadium al opgepakt en opgelost. Eén van de meest urgente problemen blijft echter het binnenklimaat dat als zeer slecht wordt ervaren. Daarbij komt dat het gebouw op dit moment nog juridisch eigendom is van de gemeente. In lijn met de onderwijswetgeving is de gemeente voornemens het gebouw over te dragen aan de schoolbesturen. De schoolbesturen stellen het oplossen van de technische knelpunten die zijn oorsprong hebben in de bouw van de school als voorwaarde voor de overdracht.

Feitelijk stellen de schoolbesturen dat het gebouw moet voldoen aan alle eisen die op het moment van oplevering van toepassing waren. Deze kwestie staat in beginsel los van het IHP, maar er wordt wel een koppeling gelegd met het mogelijke uitgangspunt om alle bestaande scholen op te waarderen naar Frisse School Klasse B voor wat betreft de thema's luchtkwaliteit en temperatuur. Het op peil brengen van het binnenklimaat in het schoolgebouw op de Zuidkil naar de maatstaven op het moment van oplevering is namelijk minder ingrijpend dan het opwaarderen van het gebouw naar Frisse School Klasse B.

Oranje Nassauschool

De capaciteit van de Oranje Nassauschool is niet voldoende om het huidige en toekomstige aantal leerlingen te huisvesten. Daarom heeft de gemeente eind 2020 uitbreiding van het schoolgebouw toegekend aan het schoolbestuur. Daarbij is ook een budget toegekend voor een aanvullende uitbreiding ten behoeve van de kinderopvangorganisatie die aan de school is verbonden. Bij de aanbesteding van de uitbreiding is gebleken dat het budget onvoldoende is om de ontworpen uitbreiding daadwerkelijk te realiseren. Daarmee is het ruimtelijk knelpunt dus nog niet opgelost. Dit knelpunt en de oplossing ervan maakt onderdeel uit van de uitwerking van het IHP.

Noodlokalen Prins Floris locatie Lindenzoom

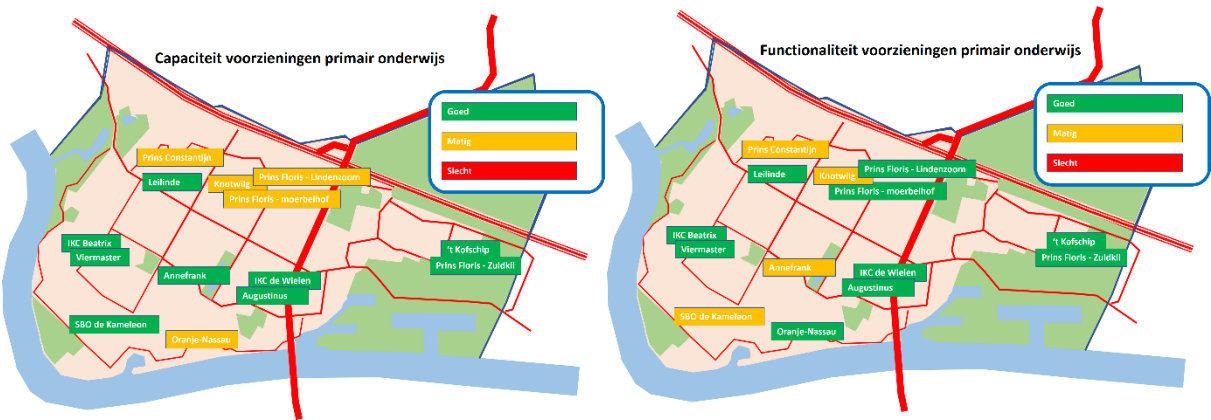
De Prins Florisschool is onder meer in een viertal noodlokalen op de Lindenzoom gehuisvest. Gezien de algehele staat van de noodlokalen en de ontwikkeling van de ruimtebehoefte acht het schoolbestuur het noodzakelijk het gebruik van de noodlokalen op termijn te beëindigen. Bij de uitwerking van het IHP zal worden bezien in hoeverre de noodlokalen nog nodig zijn voor het huisvesten van alle leerlingen en op welke wijze een eventueel ruimtelijk knelpunt zou kunnen worden opgelost.

OBS Anne Frank en SBO De Kameleon

OBS Anne Frank is gehuisvest in een gebouw van bijna 30 jaar oud (bouwjaar 1994). Het gebouw is daarom niet gerenoveerd in het kader van het vorige IHP. Het schoolbestuur ervaart met name problemen op het gebied van functionaliteit van het gebouw die voor een groot deel heeft te maken met de indeling ervan. Daarnaast is het binnenklimaat ondermaats. De school werkt nauw samen met SBO De Kameleon. Deze school is oorspronkelijk gebouwd in 1978 en daarna enkele malen uitgebreid. De school is nog niet gerenoveerd in het kader van het vorige IHP. De genoemde samenwerking heeft een relatie met de ambitie van het Ministerie van Onderwijs om steeds meer toe te gaan naar zogenaamd inclusief onderwijs (hier wordt in het volgende hoofdstuk meer uitgebreid op ingegaan). In die zin hebben zowel het bestuur van OBS Anne Frank als dat van SBO De Kameleon behoefte aan een visie op inclusief onderwijs. Als deze visie is opgesteld, is het denkbaar dat er consequenties zijn voor de huisvesting van OBS Anne Frank en/of SBO De Kameleon. Gezien de huidige staat van de schoolgebouwen ontstaat daarmee een dilemma. Ook deze scholen hebben op korte termijn dringend behoefte aan ingrepen in het gebouw die voornamelijk betrekking hebben op het binnenklimaat. Er moet echter worden voorkomen dat er desinvesteringen worden gepleegd op het moment dat er vanuit een eventuele visie op inclusief onderwijs een ander perspectief voor beide schoolgebouwen wordt gegeven. In de uitwerking van het IHP wordt hier aandacht aan besteed.

In de volgende figuur is het aanbod voor het primair onderwijs in Papendrecht schematisch weergegeven. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen de functionaliteit en de capaciteit.

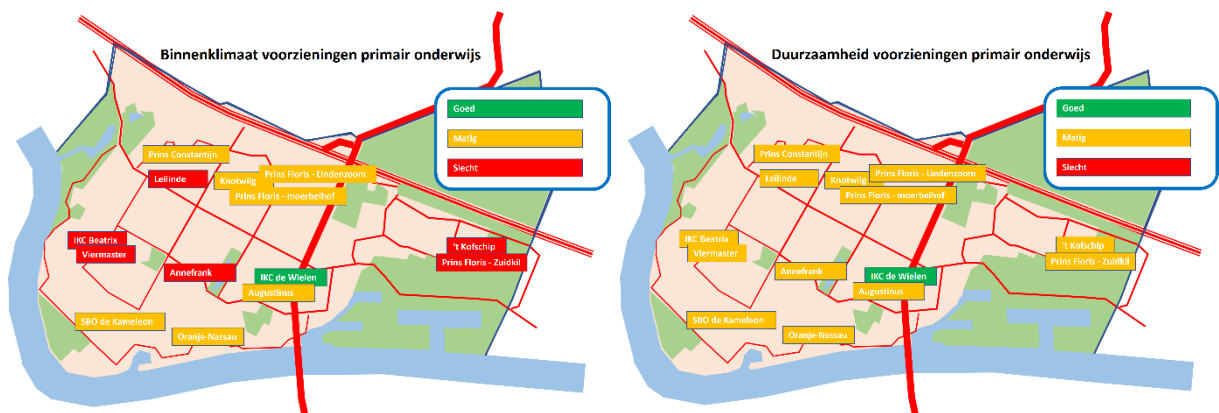
Figuur 7: Aanbod onderwijsaccommodaties in Papendrecht beoordeeld op functionaliteit en capaciteit.

- Capaciteit: Uit figuur 7 blijkt dat de capaciteit van de onderwijsaccommodaties redelijk op orde is. Met capaciteit wordt het aantal m² bruto vloeroppervlakte bedoeld dat aanwezig is in de school. Een aantal scholen geeft aan dat er een knelpunt inzake capaciteit wordt ervaren terwijl er normatief gezien (i.c. volgens de regels uit de gemeentelijke verordening) voldoende ruimte is. In de normatieve berekening wordt geen rekening gehouden met invulling van ruimtes door bijvoorbeeld de kinderopvang. De praktijk leert dat deze functies (binnen de scholen) wel belangrijk en nodig zijn. De capaciteit binnen de onderwijsaccommodaties gaat ook richting de toekomst naar alle waarschijnlijkheid geen problemen geven, omdat de leerlingenprognose een sterk dalende trend laat zien. Hierover later meer.
- Functionaliteit: Uit figuur 7 blijkt dat de functionaliteit van de onderwijsaccommodaties over het algemeen goed te noemen is. Met functionaliteit wordt voor de onderwijsgebouwen bedoeld dat de ruimtes slim zijn ingericht en looproutes logisch zijn. Daarnaast is het belangrijk dat er voldoende daglicht binnenkomt en dat de lokalen voldoende geluidswerend zijn, om geluidsoverlast voor andere klassen te beperken.

Zonder in deze paragraaf al te veel in detail te treden op de onderwerpen binnenklimaat en duurzaamheid wordt in de volgende figuur in een oogopslag duidelijk hoe de accommodaties er op deze onderwerpen voor staan.

Figuur 8: Onderwijsaccommodaties in Papendrecht beoordeeld op binnenklimaat en duurzaamheid.

- Binnenklimaat en duurzaamheid: vormen een uitdaging richting de toekomst. Alleen IKC de Wielen heeft dit op orde, omdat deze accommodatie onlangs gerenoveerd is. De bevindingen in de vorige figuur zijn tot stand gekomen op basis van gesprekken met

schoolbesturen en ervaringen van schooldirecteuren. In het najaar van 2022 wordt er een zogenaamde 'Frisse Scholen-scan' uitgevoerd op alle locaties.

DUURZAAMHEID

Eén van de aanleidingen voor dit project is de gemeentelijke ambitie op het gebied van duurzaamheid. Het behoeft nauwelijks betoog dat het huidige accommodatieaanbod onvoldoende duurzaam is. Het aanbod bestaat onder meer uit een groot aantal verouderde gebouwen met energetisch slechte eigenschappen. Het Bureau 2030 heeft onlangs een duurzaamheidsscan uitgevoerd van de gebouwen die eigendom zijn van de gemeente. Daaruit bleek stevige ingrepen noodzakelijk zijn om de duurzaamheidsambities te realiseren (waarover later meer). Later in dit project worden ook de schoolgebouwen onder de loep genomen.

2.4 CONCLUSIES

Wij hebben de volgende conclusies getrokken over het aanbod van de maatschappelijke accommodaties en scholen voor het primair onderwijs.

AANBOD

Het aanbod van de accommodaties en scholen kent meerdere gezichten, te weten:

- De grotere accommodaties voor cultuur en binnensport zijn kwalitatief en functioneel op orde. Hiermee worden het sportcentrum, het theater en de Oostpolderhal van de korfbalvereniging PKC bedoeld.
- Aan de andere kant beschikt Papendrecht over een groot aantal middelgrote en kleine accommodaties, die verouderd, technisch en functioneel niet op orde zijn en voor bijvoorbeeld muziekactiviteiten ongeschikt zijn. Ook worden deze accommodaties doorgaans monofunctioneel gebruikt en zijn ze niet toekomstbestendig. Deze accommodaties hebben bovendien energetisch slechte eigenschappen (onvoldoende duurzaam).
- Wat algemene staat, structurele ruimtebehoefte en functionaliteit betreft zijn verreweg de meeste schoolgebouwen op orde. De schoolbesturen ervaren in vrijwel alle accommodaties (oude, nieuwe en gerenoveerde) problemen met het binnenklimaat. Ook stellen de schoolbesturen dat vrijwel elk schoolgebouw matig scoort op het gebied van duurzaamheid.

VERHOUDING VRAAG EN AANBOD

- De verhouding tussen het aantal gymzalen aan de ene kant en het aantal sporthallen aan de andere kant is niet in balans. Verhoudingsgewijs zijn er te veel gymzalen die beperkt inzetbaar zijn voor het verenigingsleven.
- De capaciteit van accommodaties voor welzijn en cultuur is (meer dan) voldoende. Sterker nog er is meer m² dan nodig. Hierbij dient opgemerkt te worden dat de beperkte functionaliteit van deze accommodaties ervoor zorgt dat een overschot aan m²-ers nodig is.
- Vraag en aanbod van scholen voor primair onderwijs zijn op dit moment redelijk in evenwicht.

GEbruik/BEZETTING

De bezetting van de grote binnensportaccommodaties kan kwantitatief en kwalitatief de toets der kritiek goed doorstaan. Hiermee wordt bedoeld dat de accommodaties goed benut worden en dat deze worden gebruikt voor de activiteiten waarvoor ze zijn bedoeld (sport- en beweegactiviteiten). Hierbij dient wel opgemerkt te worden dat de capaciteit van de sporthallen in de doordeweekse avonden niet toereikend is om in de wensen en behoefte van een aantal (grotere) vereniging te voorzien.

De bezetting van de accommodaties voor welzijn is relatief laag en betreft voornamelijk de functies ontmoeten/vrijtijdsbesteding. Er is hier nog onvoldoende relatie met de maatschappelijke opgave. Deze maatschappelijke opgave wordt in hoofdstuk 3 verder toegelicht.

3 ONTWIKKELINGEN EN OPGAVES IN PAPENDRECHT

3.1 INLEIDING

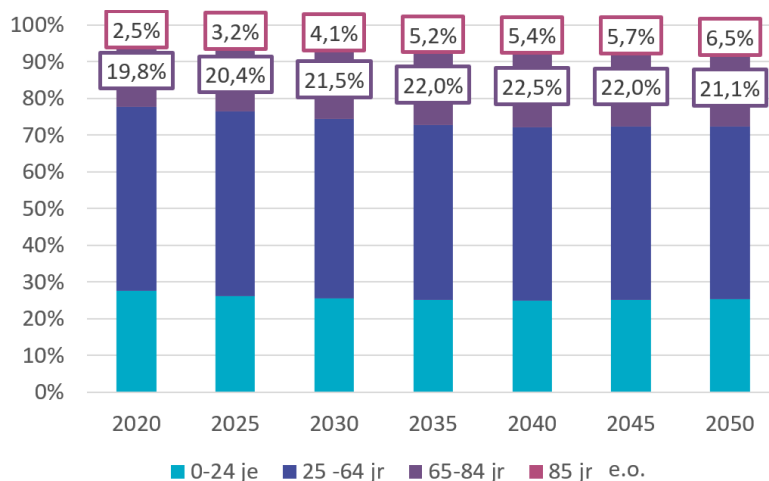
In het vorige hoofdstuk is de huidige situatie van accommodaties in Papendrecht beschreven. Dat hoofdstuk is geëindigd met conclusies. In dit hoofdstuk worden enkele ontwikkelingen beschreven die van invloed zijn op de toekomstige vraag/behoefte aan accommodaties.

3.2 BEVOLKINGS- EN LEERLINGENPROGNOSE

BEVOLKING

Het aantal inwoners van Papendrecht zal de komende jaren licht dalen. De verwachting is dat het aantal inwoners daalt van iets meer dan 32.000 in 2020, naar circa 30.500 in het jaar 2040, een daling van ongeveer 4,7 %. De samenstelling van de bevolking naar leeftijdsgroepen zal de komende jaren ook veranderen. Net als vele andere gemeenten zal Papendrecht te maken krijgen met minder kinderen en meer senioren. In de volgende grafiek is de veranderende samenstelling van de bevolking weergegeven.

Grafiek 3: Bevolkingsprognose Papendrecht uitgesplitst naar leeftijdsgroepen.

Bron: Onderzoekcentrum Drechtsteden

In grafiek 4 is goed te zien dat het aandeel inwoners van 65+ in 2040 ongeveer 28% bedraagt. Het betreft op dat moment ruim 8.500 inwoners. Het aantal kinderen en jongvolwassenen t/m 24 jaar daalt in 2040 (7.610 inwoners) met ruim 14% ten opzichte van 2020 (8.870 inwoners).

Deze ontwikkelingen zullen gevolgen hebben voor de vraag/behoefte aan accommodaties, te weten:

- Een groot deel van de leden van (sport)verenigingen bestaat uit jeugdleden. Door het dalende aantal inwoners in de leeftijdsgroep tot 19 jaar, zal het aantal jeugdleden naar verwachting ook dalen. Tegelijkertijd stijgt de sportdeelname onder de groep ouderen (een trend die al jarenlang zichtbaar is), maar die stijging zal de daling onder de jeugd niet compenseren.
- Door de groei van de groep senioren verandert de vraag/behoefte van karakter. De te verwachten veranderingen zijn:
  - Het gebruik van accommodaties zal meer overdag gaan plaatsvinden en minder tijdens de populaire avonden. Dit geldt voor de volle breedte van de accommodaties.
  - De vraag/behoefte aan ontmoetingsruimte zal toenemen. Senioren zijn de ‘grootverbruikers’ van deze accommodaties.
  - De vraag/behoefte zal ook van karakter veranderen. De nieuwe groep senioren zal – minder dan de huidige generatie ouderen – aangetrokken voelen tot de meer ‘traditionele’ activiteiten voor bewegen, ontmoeting en sporten.

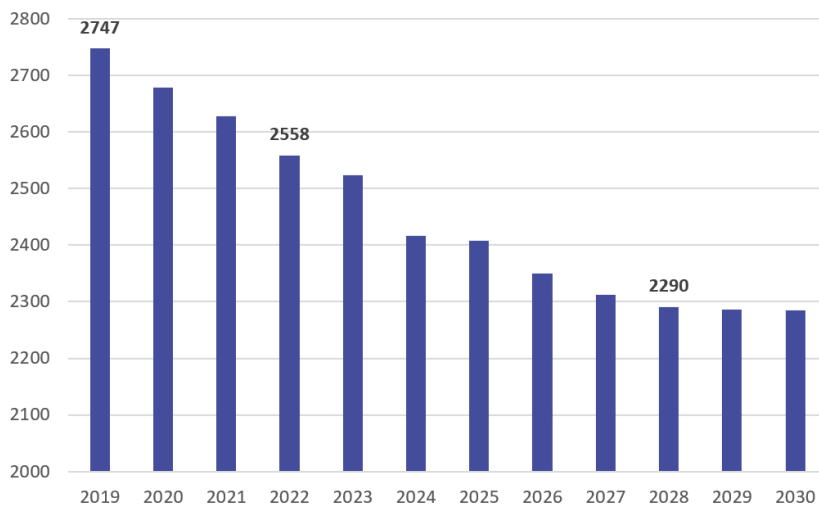

- Er ontstaat meer behoefte aan aangepaste arrangementen voor senioren en inwoners met een beperking zieken. Daarmee worden combinaties bedoeld van bewegen, ontmoeten, welzijn en zorg.

LEERLINGEN

Het aantal leerlingen binnen het primair onderwijs in Papendrecht zal de komende jaren naar verwachting fors dalen. De volgende grafiek laat zien dat het leerlingenaantal pas vanaf 2028 stabiliseert naar circa 2.300 leerlingen. Dit zijn zo’n 300 leerlingen minder dan in 2022. Dat staat gelijk aan een grote school.

Grafiek 4: Leerlingenprognose voor het primair onderwijs in Papendrecht.

Bron: PVG, februari 2021

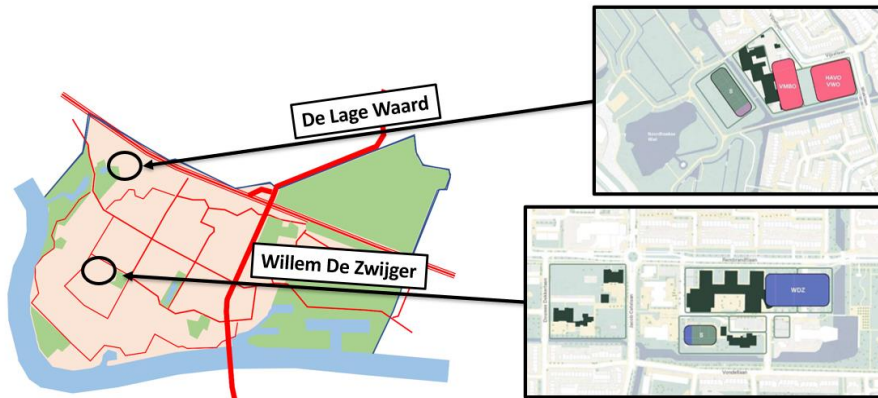
3.3 RUIMTELIJK

Binnen de gemeente zijn er twee ruimtelijke ontwikkelingen, die los staan van dit project, maar van groot belang zijn voor het te ontwikkelen accommodatie- en vastgoedbeleid. Het zijn het VO-scholenproject en de ontwikkelingen van woningbouwcorporatie Woonkracht10.

VO-SCHOLENPROJECT

Papendrecht beschikt over twee VO-scholen, te weten het Willem de Zwijger College en Christelijke Scholengemeenschap De Lage Waard. De gebouwen zijn verouderd en het leerlingaantal is de afgelopen jaren gedaald. Deze ontwikkelingen waren de aanleiding voor een haalbaarheidsstudie betreft de herontwikkeling van toekomstbestendige accommodaties op een tweetal locaties. Zie de eerstvolgende figuur. De haalbaarheidsstudie is eind 2021 afgerond en de programma’s van ruimten zijn ontwikkeld. Momenteel wordt gewerkt aan een gebiedsvisie.

Figuur 9: Locaties voor de nieuwe te ontwikkelen VO-scholen in Papendrecht

De ontwikkelingen van de nieuwe VO-scholen biedt kansen binnen het accommodatie- en vastgoedbeleid. Het betreft:

- het sportaanbod binnen het verenigingsleven.
- een nieuwe accommodatie (sociaal-cultureel) in relatie tot de gebiedsontwikkeling bij het Willem de Zwijger college.

Zoals in het vorige hoofdstuk zichtbaar werd is de bezetting van de sporthallen (in de avonduren) dusdanig hoog dat er behoefte is aan een extra sporthal. Dit wordt ook bevestigd in de gesprekken die gevoerd zijn met huidige gebruikers van de sporthallen. Tegelijkertijd is er ook een aantal sportaanbieders gehuisvest in de accommodaties die aan het einde van hun technische levensduur zitten.

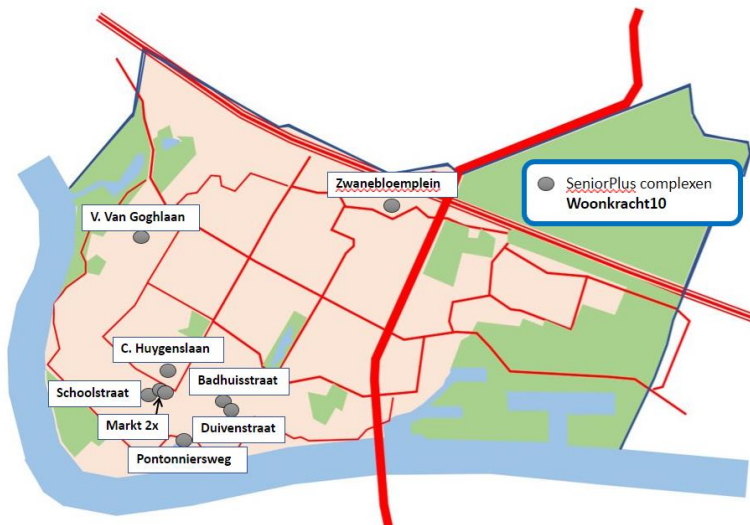
In het vorige hoofdstuk werd ook duidelijk dat de technische kwaliteit van vrijwel alle sociaal-culturele accommodaties matig tot slecht is, met uitzondering van het theater. Met de gebiedsontwikkeling rond het Willem de Zwijger College ontstaan ruimtelijke mogelijkheden voor vernieuwing van het aanbod van accommodaties voor cultuur en welzijn. Hier wordt dieper op ingegaan in hoofdstuk 4.

WOONKRACHT10

Woonkracht10 is een woningbouwcorporatie binnen de Drechtsteden. In Papendrecht is Woonkracht10 eigenaar van circa 4.000 woningen. In de wijk Kraaihoek is onlangs een herstructureringsproject van start gegaan. Er komen onder andere nieuwe levensloopbestendige woningen en ook het openbaar gebied wordt toekomstbestendig gemaakt met een veilige verbinding tussen Kraaihoek en het centrum. De gevolgen van de herstructurering voor de maatschappelijke opgave in Kraaihoek is nog ongewis. Dit hangt sterk af van de samenstelling van de bevolking na de herstructurering en de mate waarin de huidige inwoners ook weer terugkeren na deze operatie.

Ook worden er in Papendrecht Senioren complexen verbouwd tot de zogenoemde SeniorPlus complexen. Dit zijn bestaande gebouwen die, in het kader van de vergrijzing en de ambitie om senioren langer zelfstandig thuis te laten wonen, toekomstbestendig worden gemaakt. Deze complexen staan hoofdzakelijk in de wijken Westpolder en Kraaihoek.

Figuur 10: Locaties SeniorPlus complexen Woonkracht10

Voor deze groeiende groep senioren zijn accommodaties voor ontmoeting en sociale participatie van belang. Momenteel is er alleen in het complex aan de Badhuisstraat een ontmoetingsruimte van 40 m² aanwezig. Voldoende ruimte voor ontmoeting voor senioren is een aandachtspunt voor de verdere uitwerking van het accommodatiebeleid.

3.4 SOCIAAL DOMEIN

Binnen het sociaal domein hebben zich de afgelopen jaren belangrijke ontwikkelingen voltrokken. De meest belangrijke zijn (althans voor dit project):

SPORT EN BEWEGEN

- Tot de uitbraak van de Covid-19 crisis werden Nederlanders steeds sportiever. Het percentage Nederlanders dat regelmatig sport, steeg jaar na jaar en ook het aantal keren dat Nederlanders per maand sporten nam steeds toe. Echter, in 2020 en 2021 is de sport- en beweegdeelname hard gedaald. Landelijke cijfers over 2022 zijn nog niet beschikbaar.
- Nederlanders zijn meer ongeorganiseerd (buiten verenigingsverband) gaan sporten en minder binnen verenigingen. De toename van het sporten en bewegen werd vooral veroorzaakt doordat meer Nederlanders lid zijn geworden van een sportschool/fitnesscentrum of zijn gaan bewegen in de buitenruimte (hardlopen, fietsen, etc.).
- Uit de gesprekken die wij hebben gevoerd met vertegenwoordigers van de sportverenigingen in Papendrecht blijkt dat deze landelijke trends ook zichtbaar zijn in Papendrecht, zij het in mindere mate. Grote groepen inwoners voelen zich nog steeds aangetrokken tot sporten en bewegen in verenigingsverband.

CULTUUR

- Ook voor de sector cultuur geldt dat Corona een zware wissel heeft getrokken. De bezoekaantallen zijn in 2020 en 2021 fors gedaald en voor veel culturele instellingen blijkt dat de bezoekaantallen zich in 2022 nog onvoldoende hebben hersteld. De ledenaantallen van muziekvereniging Excelsior zijn wel stabiel gebleven.

WELZIJN EN ONTMOETEN

- Het percentage eenzamen neemt toe. De toename onder ouderen wordt vooral veroorzaakt door de vergrijzing, maar in Papendrecht is er ook een toename van eenzaamheid onder jongeren.
- Jeugd en jongeren hebben behoefte aan ontmoeten in binnen- en buitenruimte in de wijk.

TRANSFORMATIE

Gemeenten zetten meer en meer in om voorzieningen en accommodaties voor bewegen, cultuur, ontmoeten, sport en welzijn in te zetten als algemene en preventieve voorzieningen binnen het sociale domein. Doel is om door middel van die voorzieningen in te zetten op ontmoeting, voorkomen van vereenzaming, sociale samenhang en vitaliteit.

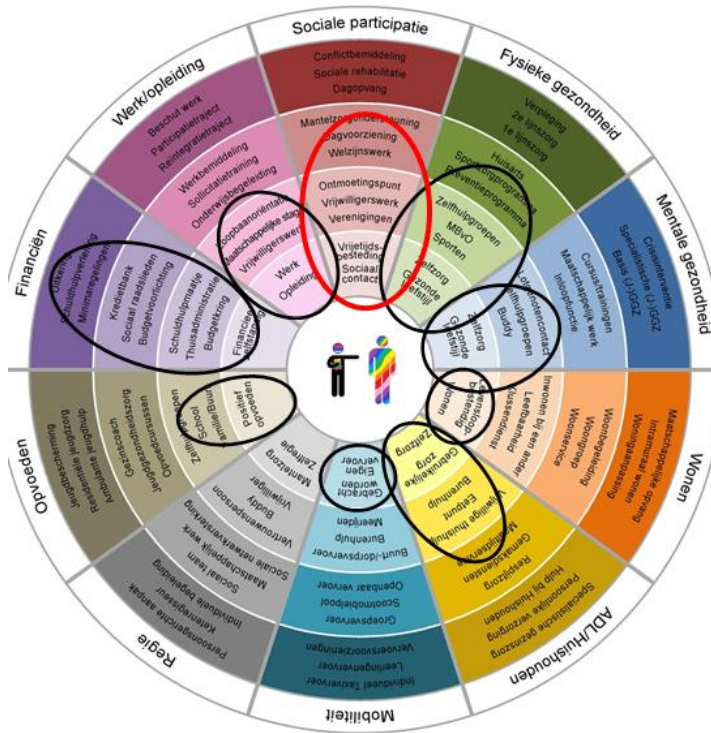
3.5 BELEIDSAMBITIES

Wij hebben verschillende beleidsdocumenten van de gemeente Papendrecht bestudeerd waarin de gemeente haar ambities heeft neergelegd op het gebied van bewegen, onderwijs, sporten, ontmoeten en participatie. Aanvullend daarop hebben wij gesprekken gevoerd met medewerkers van de gemeente Papendrecht vanuit verschillende beleidsgebieden en met vertegenwoordigers van de maatschappelijke partners.

In de bijlage is een samenvatting gegeven van de ambities van de gemeente en de maatschappelijke partners. In deze paragraaf vatten wij alle ambities samen met behulp van de ‘waaier sociale domein’. Deze waaier, die is ontwikkeld door Arrangementenmonitor B.V., geeft een schematisch overzicht van alle activiteiten, producten en diensten binnen het sociale domein die inwoners in staat stellen om zelfstandig hun leven vorm te geven. De binnenste twee cirkels geven de activiteiten weer waar de zelfredzame inwoners een beroep op doen/aan deelnemen. Dat zijn een betaalde baan, zinvolle vrijetijdsbesteding, sporten, deelname aan verenigingen of andere sociale verbanden. De derde cirkel is die van algemene, voorliggende voorzieningen. De buitenste cirkel is de professionele hulp- en zorgverlening voor de minder of niet zelfredzame inwoners. De gedachte achter deze waaier is dat – naarmate gemeente en maatschappelijke partners – meer inzetten op algemene voorzieningen, het beroep op de professionele zorg- en hulpverlening kan verminderen (de buitenste cirkels).

Wij hebben alle beleidsspeerpunten en ambities vertaald naar de waaier sociale domein. Onderstaand treft u omcirkeld aan waar gemeente en maatschappelijke partners vooral op inzetten. Sociale participatie/ontmoeting is ‘rood’ omcirkeld omdat de gemeente dit zit als een van haar kerntaken.

Figuur 11: Beleidsambities samengevat.

Arrangementenmonitor B.V. ©

Sterk samengevat geldt dat wordt ingezet op meer samenhang en samenwerking in het sociale domein, op preventie, bewegen en vitaliteit, op stimulering van ontmoeting en behoud van sociale samenhang. Daarbij gelden als extra aandachtspunten:

- De gemeente wil verenigingen zoveel mogelijk de gelegenheid bieden om een sterke rol te spelen binnen het sociale domein. De inzet is om vitale verenigingen in de positie te brengen om deze rol te vervullen.
- De gemeente hecht met nadruk belang aan ontmoeting en ziet dat het faciliteren van ontmoeting als één van haar kerntaken.

Deze ambities geven sterk richting aan het te ontwikkelen vastgoed- en accommodatiebeleid. Immers, de beoogde samenhang en samenwerking wordt niet ondersteund met het huidige aanbod van accommodaties. Dat huidige aanbod kenmerkt zich door een sterke versnippering, door accommodaties die slechts één of slechts enkele gebruikers huisvesten en door ontbrekende afspraken over de bijdrage die zij leveren aan de beleidsambities. In de volgende tabel is in steekwoorden weergegeven welke gevolgen de beleidsspeerpunten kunnen/moeten hebben voor het accommodatiebeleid.

Tabel 2: Hoofdrichting voor accommodatiebeleid.

Van	Naar
Versnippering en groot aantal kleinere stand-alone accommodaties	Accommodaties die samenhang en samenwerking stimuleren
Historisch gegroeid activiteitenaanbod	Sterke bijdrage aan de beleidsambities en maatschappelijke opgave
Historisch gegroeide maatwerkafspraken	Onderbouwde lijn voor (accommodatie)subsidies

Bij de uitwerking van het vastgoed- en accommodatiebeleid zullen we deze ontwikkelrichting centraal stellen. Daarbij geldt overigens dat dit niet altijd betekent dat de gemeente als eerste aan zet is. Er zijn bijvoorbeeld ook commerciële organisaties die een bijdrage leveren aan de gemeentelijke doelstellingen. Het spreekt voor zich dat de gemeente niet aan zet is om voor dergelijke organisaties (b.v. fitness) huisvesting te bieden. Bij de uitwerking van het vastgoed- en accommodatiebeleid zullen onderbouwde afwegingen worden gemaakt voor de gemeentelijke rol en bijdrage op het gebied van huisvesting.

DUURZAAMHEID

Alle Nederlandse gemeenten hebben te maken met ambities uit het klimaatakkoord en formuleren vaak zelf ook gemeentelijke ambities. Het streefdoel, voor maatschappelijk vastgoed, in het klimaatakkoord is 49% CO²-reductie in 2030 en het einddoel is 95% CO²-reductie in 2050.

De gemeente Papendrecht heeft voor zichzelf ‘de lat hoger gelegd’. De ambitie van de gemeente is dat het gemeentelijke vastgoed al in het jaar 2030 CO²-neutraal is. Argumenten zijn eerst en vooral het milieu en de voorbeeldfunctie van de gemeente.

De gemeente Papendrecht heeft onlangs een scan laten uitvoeren van de duurzaamheid van het gemeentelijke vastgoed. Per accommodatie zijn de energieprestaties in kaart gebracht en zijn maatregelen benoemd om de energieprestaties te verbeteren. Uit deze scan is gebleken dat een forse daling van het energieverbruik en CO²-uitstoot mogelijk is, maar dit vergt de nodige investeringen.

INCLUSIEF ONDERWIJS

Sinds 2014 kennen we het zogenaamde Passend Onderwijs. Dat houdt in dat schoolbesturen een zorgplicht hebben voor plaatsing van kinderen op een school die het beste past bij de onderwijs- en ondersteuningsbehoefte. Inmiddels is er landelijk sprake van een tendens naar inclusief onderwijs, waarbij minder kinderen worden verwezen naar het speciaal (basis)onderwijs. In het najaar van 2022

brengt het Ministerie van OCW een routekaart 'naar inclusiever onderwijs in 2035' uit. Het organiseren en implementeren van inclusiever onderwijs kan consequenties hebben voor de huisvesting van het onderwijs. In Papendrecht speelt dit voornamelijk bij SBO De Kameleon. Daarmee is niet gezegd dat er binnenkort een nieuw gebouw voor De Kameleon zou moeten worden ontworpen, maar bij het nemen van beslissingen die lange-termijnconsequenties hebben (i.c. grootscheepse renovatie of nieuwbouw) moet hier wel rekening mee worden gehouden.

3.6 INSTANDHOUDINGSKOSTEN ACCOMMODATIES

Het is al vaker vermeld, maar een flink deel van het huidige accommodatieaanbod voor sport, welzijn en cultuur bestaat uit oude gebouwen, die het einde van de technische levensduur hebben bereikt. De kosten die de gemeente op dit moment maakt voor deze gebouwen, zijn relatief laag (met uitzondering van het Sportcentrum en Theater de Willem). Dit wordt veroorzaakt door:

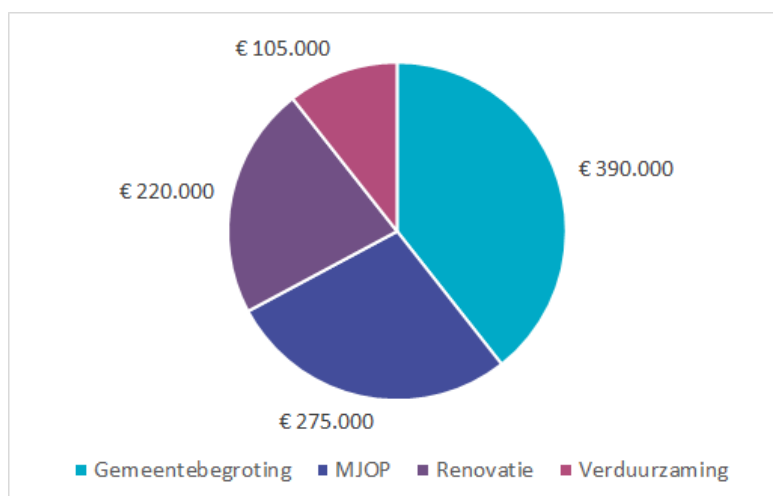
- De meeste accommodaties zijn – door hun ouderdom - inmiddels volledig afgeschreven. Er rusten dus nog nauwelijks kapitaallasten op de gemeentebegroting.
- De kosten voor het grote onderhoud voor deze accommodaties zijn alleen voor de komende vijf jaren verwerkt in de begroting. Veel gepland onderhoud valt buiten die horizon.

De gemeentebegroting geeft daarmee geen goed beeld van de te verwachten kosten, indien de levensduur van deze accommodaties met 15 of 20 jaar moeten worden verlengd. In dat geval moet rekening gehouden worden met:

- Extra kosten voor groot onderhoud.
- Kosten voor renovatie en indien nodig aanpassingen als gevolg van wet- en regelgeving (bijvoorbeeld arbo en toegankelijkheid). Voor een aantal accommodaties geldt dat – indien de levensduur substantieel moet worden verlengd – renovatie moet plaatsvinden, bovenop het grote onderhoud.
- Kosten voor verduurzaming. De gemeente heeft immers de ambitie om te verduurzamen.

In de volgende grafiek zijn de huidige en de te verwachten kosten voor de accommodaties weergegeven indien de gemeente besluit om de levensduur met 15 tot 20 jaar te verlengen.

Grafiek 5: Huidige en toekomstige instandhoudingskosten accommodaties binnensport, cultuur en welzijn excl. het Sportcentrum en theater De Willem.

In de vorige grafiek is te zien dat de instandhoudingskosten – met uitzondering van het Sportcentrum en theater De Willem – € 390.000,- bedragen. Indien alle accommodaties gehandhaafd blijven, dan stijgen de jaarlijkse kosten met circa € 600.000.

3.7 CONCLUSIES

De beschreven ontwikkelingen zullen gevolgen hebben op de vraag/behoefte aan accommodaties en daarmee ook op het te ontwikkelen accommodatie- en vastgoedbeleid. Die gevolgen hebben zowel betrekking op de omvang van de vraag/behoefte als ook de aard van de vraag/behoefte (de kwalitatieve kenmerken).

DE OMVANG VAN DE VRAAG/BEHOEFTE

De omvang van vraag/behoefte aan accommodaties in Papendrecht zal de komende jaren wijzigen. Voor de verschillende typen accommodaties is die verandering door ons op de volgende manier becijferd:

Effecten van verandering van het aantal inwoners, bevolkingsamenstelling en leerlingen in het primair onderwijs:

Gestart is met het inschatten van de effecten van de bevolkings- en leerlingenprognoses. Samengevat worden de volgende effecten verwacht:

- **Bewegen en sport:** Kinderen (tot circa 14 jaar) zijn in grote getale lid van sportverenigingen. Na die leeftijd daalt het percentage lidmaatschappen sterk. De groep inwoners tot 14 jaar wordt de komende jaren kleiner in Papendrecht. Tegelijkertijd krimpt de groep volwassenen en groeit de groep senioren. Het percentage lidmaatschappen onder senioren ligt fors lager. Alhoewel dat percentage de komende jaren naar verwachting zal stijgen, zal de groeiende groep senioren de daling van het aantal jeugdleden niet kunnen opvangen. Er mag dus een daling worden verwacht van het aantal actieve sporters en leden van sportverenigingen. Voor de binnensport geldt overigens een te verwachten stijging van het gebruik voor het bewegingsonderwijs, als gevolg van de wettelijke plicht om minimaal 2 uren bewegingsonderwijs aan te bieden per leerling in het primair onderwijs, ondanks het dalende aantal kinderen. Uiteraard wordt hier in de uitwerking rekening mee gehouden.
- **Sociaal-cultureel, welzijn en zorg:** Voor deze activiteiten/accommodaties geldt het tegenovergesteld van de ontwikkeling binnen sport en bewegen. Senioren zijn oververtegenwoordigd als het gaat om lidmaatschappen en deelname aan sociaal-culturele activiteiten. Door de groei van het aantal senioren zal de behoefte op dit vlak toenemen.

Effecten van trends en ontwikkelingen

De cijfers uit de bevolkingsprognose zijn vervolgens door ons gecorrigeerd aan de hand van de trends en ontwikkelingen op het gebied van participatie (bewegen, sport, sociaal-cultureel, welzijn en zorg).

- Voor sport en bewegen verwachten wij dat inwoners van Papendrecht, net als in de rest van Nederland, steeds meer ongeorganiseerde vormen van sporten en bewegen zullen kiezen (buiten verenigingsverband). Ook verwachten wij dat deze ontwikkeling minder effect zal hebben op de buitensport (en met name voetbal) en iets meer effect op de binnensport. Per saldo leidt dit tot een lagere behoefte aan de 'traditionele' sportaccommodaties voor binnen- en buitensport en een stijgende behoefte aan vormen van ongeorganiseerde sport.
- Voor cultuur verwachten wij dat de behoefte aan cultuur ook iets daalt, veroorzaakt door het dalende aantal inwoners.
- Voor sociaal-culturele activiteiten, welzijn en zorg zullen traditionele verenigingsactiviteiten iets aan populariteit inboeten, maar worden vervangen door ontmoeting, educatieve activiteiten, dans, et cetera.
- Voor kinderopvang is het denkbaar dat de vraag vanaf 2025 zal toenemen omdat het kabinet het voornemen heeft kinderopvang vanaf dat jaar nagenoeg gratis te maken. Dat zou als gevolg kunnen hebben dat er meer locaties nodig zijn waar kinderopvang wordt aangeboden. De verwachte daling van het aantal leerlingen zou in dat verband mogelijk een kans zijn omdat het aannemelijk is dat de leegstand in scholen juist zal toenemen. De behoefte aan VVE-plaatsen lijkt stabiel te zijn, ook op de langere termijn. De betaalbaarheid, vanuit het perspectief van de aanbieder, kan wel onder druk komen te staan door de plannen van het kabinet.

DE AARD VAN DE VRAAG/BEHOEFTE

Wellicht nog veel belangrijker dan de veranderingen in de omvang van de vraag/behoefte, zijn de veranderingen in de aard van de vraag/behoefte. Door veranderende wensen van de inwoners van Papendrecht en de ambities van gemeente en maatschappelijke partners (de maatschappelijke opgave) mag vooral een 'domeinoverstijgende' verandering worden verwacht. Naar verwachting zal steeds meer ingezet gaan worden op samengestelde activiteiten die een combinatie vormen van bewegen, ontmoeten, sporten, welzijn en zorg. Dit veronderstelt dat accommodaties en hun beherende instellingen gezamenlijk dergelijke arrangementen gaan ontwikkelen en huisvesten.

Ook verwachten we een verschuiving naar meer individuele vormen van vrijetijdsbesteding, bewegen en sporten, een groter beroep op de buitenruimten (voor bewegen, ontmoeten en sporten) en een verdere toename van het gebruik van het commerciële aanbod (bijvoorbeeld fitness).

4 UITGANGSPUNTEN

4.1 INLEIDING

In het vorige hoofdstuk zijn de belangrijkste ontwikkelingen en opgaves beschreven die van invloed zullen zijn op de vraag/behoefte aan accommodaties in Papendrecht. Dat hoofdstuk is geëindigd met conclusies over de toekomstige vraag/behoefte. In dit hoofdstuk worden die conclusies, en de conclusies uit hoofdstuk 2, vertaald naar uitgangspunten voor het toekomstige vastgoed-, accommodatiebeleid en IHP. Dit hoofdstuk start met enkele algemene uitgangspunten, die daarna worden vertaald naar uitgangspunten voor het accommodatiebeleid, het vastgoedbeleid en het IHP.

4.2 ALGEMENE UITGANGSPUNTEN

UITGANGSPUNT 1: SAMENHANG, SAMENWERKING EN MULTIFUNCTIONALITEIT

De gemeente Papendrecht, de maatschappelijke partners en de verenigingen hebben een aantal uitgesproken ambities. Zij willen dat meer inwoners gezond zijn, voldoende gaan bewegen, gelijke kansen bieden voor iedereen, sociale samenhang bevorderen, et cetera. Deze ambities kunnen niet worden waargemaakt zonder nauwe samenwerking tussen deze partijen en zonder dat die samenwerking wordt ondersteund door het accommodatieaanbod en de wijze waarop deze worden beheerd.

Het huidige aanbod van accommodaties staat hier vaak haaks op (versnippering, stand-alone). Voorgesteld wordt dat het toekomstige accommodatiebeleid inzet op versterken van samenhang en samenwerking door middel van:

- Het stimuleren van gezamenlijke huisvesting van verenigingen en instellingen die onderling samenhangende functies vervullen voor de inwoners van Papendrecht.
- Het opheffen van de bestaande versnippering en kiezen voor meer multifunctionele huisvesting van meerdere partijen onder één dak.
- Een goede balans tussen multifunctioneel gebruik en -behoud van- een eigen identiteit.

UITGANGSPUNT 2: RELATIE MET DE INHOUDELIJKE AMBITIES

In het vorige hoofdstuk zijn – met behulp van de waaier sociale domein – de inhoudelijke ambities van gemeente, maatschappelijke partners en verenigingen getypeerd. Daarbij zijn de rol van verenigingen en het belang van ontmoeting extra benadrukt. De gemeente streeft naar vitale verenigingen die worden gestimuleerd om een nog nadrukkelijker rol te spelen in het sociale domein en ziet faciliteren van ontmoeting als één van haar kerntaken.

Voorgesteld wordt dat het accommodatiebeleid zich in de toekomst eerst en vooral gaat richten op het huisvesten van activiteiten, verenigingen en instellingen die een bijdrage leveren aan die ambities. In veel accommodaties is daar op dit moment al sprake van, maar voor een aantal accommodaties/gebruikers is dat niet of in mindere mate het geval. Uitgangspunt is dat het toekomstige accommodatieaanbod zich richt op huisvesting van activiteiten en gebruikers, die in voldoende mate bijdragen aan de inhoudelijke ambities.

Daarbij moet worden opgemerkt dat dit niet altijd betekent dat de gemeente als eerste aan zet is om accommodatie aan te bieden en – direct of indirect – financieel moet bijdragen. Zo dragen ook commerciële aanbieders bij aan de doelstellingen van de gemeente (bijvoorbeeld fitness). Het spreekt voor zich dat de gemeente niet aan zet is om dergelijke aanbieders van accommodatie te voorzien. Bij de verdere uitwerking van het vastgoed- en accommodatiebeleid ontwikkelen we een afwegingskader om onderbouwde keuzes te maken over de gemeentelijke rol en bijdrage.

UITGANGSPUNT 3: DUURZAAMHEID

De gemeente Papendrecht heeft stevige ambities op het gebied van duurzaamheid. Die ambities gaan verder dan de wettelijke verplichting. Om de ambities te realiseren is een grote operatie nodig van verduurzaming van het gemeentelijke vastgoed.

Uitgangspunt voor het vastgoed- en accommodatiebeleid is om – in samenhang met de andere uitgangspunten – een majeure bijdrage te leveren aan de duurzaamheidsambities van de gemeente. Het versterken van de samenhang in het accommodatieaanbod en de kwaliteitsslag (zie volgende paragraaf) zullen moeten gaan leiden tot een duurzaam aanbod van vastgoed en accommodaties.

UITGANGSPUNT 4: BESTENDIGE BELEIDSLIJN

Een flink aantal van de gebruikers van de bestaande accommodaties heeft in de afgelopen decennia van verschillende accommodaties gebruik moeten maken. Heel vaak was dit gebruik tijdelijk van aard, waarna de gebruikers weer werden verplaatst naar andere tijdelijke huisvesting.

Voorgesteld wordt om als uitgangspunt te hanteren dat het accommodatiebeleid uitgaat van toekomstbestendige oplossingen die de gebruikers voor de komende decennia zekerheid bieden op adequate huisvesting. Deze bestendige beleidslijn veronderstelt ook dat het accommodatieaanbod wordt ontwikkeld op basis van de huidige, maar vooral ook op basis van de toekomstige vraag/behoefte. De trends en ontwikkelingen, die in het vorige hoofdstuk zijn beschreven, zullen mede leidend zijn voor de ontwikkeling van het vastgoed- en accommodatiebeleid.

4.3 UITGANGSPUNTEN ACCOMMODATIEBELEID

UITGANGSPUNT 1: KWALITEITSSLAG

In hoofdstuk 2 is geconcludeerd dat het aanbod van accommodaties meerdere gezichten heeft. Aan de ene kant, eigentijdse, functionele accommodaties die in technisch goede staat verkeren. Aan de andere kant een relatief groot aantal middelgrote en kleinere accommodaties, versnipperd, beperkt functioneel of ongeschikt en technisch in matige tot slechte staat. Een flink aantal van de accommodaties heeft het einde van de technische levensduur bereikt. Dit geldt zowel voor gymzalen, als voor accommodaties voor cultuur en welzijn.

We stellen voor om een flink aantal van de sterk verouderde accommodaties aan het gebruik te onttrekken en in te zetten op nieuwbouw, in samenhang met de uitgangspunten die hierna worden beschreven. Bij dit uitgangspunt moet direct worden vermeld dat voor een flink aantal van deze accommodaties in het recente verleden al besloten is om deze aan het gebruik te onttrekken (als gevolg van de ontwikkeling van de VO-scholen, maar ook ruimtelijke plannen).

Tabel 3: Voorgestelde accommodaties om aan het gebruik te onttrekken.

Voorziening sector	Adres	Gebruiker(s)
Sport		
De Spil gymzaal	Stellingmolen 182	Basisonderwijs en verenigingen
De Kooy gymzaal	P. Zeemanlaan 39	TTVP en Taekwondo
Danszaal	P.J. Troelstrastraat 100	Dansstudio 2Move & Wasko
Danszalen	Schoorweg 6	Bounce
Sociaal-cultureel		
Muziekgebouw	Rembrandtlaan 206	Excelsior & ToBe
Cursusgebouw	Vondellaan 158	Volksuniversiteit
Ontmoeting	Goudenregenstraat 17	Seniorenbond en countrydance
De Kooyker wijkgebouw	P. Zeemanlaan 37a	Wijkvereniging De Kooy
Overig		
Dagopvang ouderen	Schoorweg 4	Waardeburgh dagopvang
Radio en TV	Schoorweg 6a	RTV Papendrecht

UITGANGSPUNT 2: CAPACITEITSPROBLEMEN OPLOSSEN

Er is op dit moment voor bepaalde typen accommodaties geen sprake van evenwicht tussen vraag en aanbod. Er zijn teveel gymzalen en er is één sporthal te weinig. Ook is sprake van teveel accommodaties voor cultuur en welzijn. Voorgesteld wordt om – in samenhang met de andere uitgangspunten – vraag en aanbod weer in evenwicht te brengen.

Voor de vaststelling van het wenselijke accommodatieaanbod, zullen we een afwegingskader ontwikkelen (in nauwe samenhang met de businesscase cultuur). Dat afwegingskader is bedoeld om onderbouwde keuzes te maken over het type gebruikers en activiteiten waarvoor de gemeente accommodatie zal aanbieden. Dat afwegingskader zal naar verwachting de volgende aspecten bevatten:

- Bijdrage aan de maatschappelijke opgave in Papendrecht en de gemeentelijke ambities.
- De mate van samenhang en samenwerking.
- De noodzaak van gemeentelijke inbreng.
- Toekomstbestendigheid.

UITGANGSPUNT 3: CLUSTEREN MAAR OOK SPREIDEN

In hoofdstuk 2 is vastgesteld dat er te veel accommodaties zijn, die op zichzelf functioneren en daarmee een versterking van de culturele, sociale en sportieve infrastructuur belemmeren. Dit staat haaks op alle beleidsambities van gemeente en maatschappelijke partners. We stellen voor om de samenhang te versterken en in te zetten op de realisatie (deels nieuwbouw, deels uitbreiding en deels in bestaande accommodaties) van enkele logische en inhoudelijk samenhangende clusters, te weten:

- Een centrale accommodatie voor actieve en passieve cultuurparticipatie (theater, Excelsior, ToBe, SOC, deel Volksuniversiteit, culturele verenigingen).
- Een extra centrale accommodatie voor sport en recreatie.
- Informatie, hulp- en dienstverlening (Sterk Papendrecht en haar partners)
- Meerdere punten voor ontmoeting en vitaliteit voor senioren, jeugd en jongeren en mensen met een beperking (dagopvang, bewegen, ontmoeten) en ontmoeting in brede zin.

Centrale accommodatie voor actieve en passieve cultuurparticipatie

Voorgesteld wordt om in de nabijheid van Theater de Willem nieuwbouw te realiseren van een accommodatie waar meerdere culturele gebruikers gezamenlijk en multifunctioneel worden gehuisvest. Deze accommodatie of accommodaties zullen ruimte kunnen bieden aan een foyer voor het theater, repetitieruimte en muziekllokalen (voor o.a. Excelsior en ToBe), dansactiviteiten, Servicebureau voor Onderwijs en Cultuur (SOC) en creatieve en informatieve cursussen en bijeenkomsten. De gebiedsvisie die voor dit gebied in ontwikkeling is zal de kaders daarvoor aangeven.

Gezien de compactheid van Papendrecht en de functie van deze accommodatie (cultuur, vrijetijdsbesteding) is één centrale accommodatie geen belemmering. De reisafstand is voor alle inwoners van Papendrecht acceptabel. In de volgende figuur enkele kenmerken van de beoogde accommodatie.

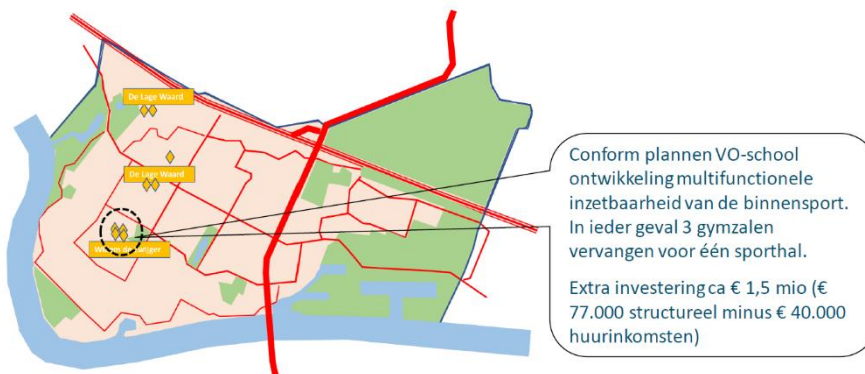
Figuur 12: Clustering – Centrum voor cultuur Papendrecht.

Eén extra sporthal voor Papendrecht

De plannen rond de nieuwbouw van Willem de Zwijger bevat ook binnensportaccommodatie voor het bewegingsonderwijs. In deze plannen wordt al ingezet op multifunctionele inzetbaarheid van deze binnensportaccommodaties. Met ons onderzoek is de wenselijkheid van de multifunctionele inzetbaarheid nog eens bevestigd. Voorgesteld wordt dat uitgegaan wordt van één sporthal, als alternatief voor 3 gymzalen. Dat leidt tot een extra investering, maar direct ook tot het opheffen van het capaciteitstekort van sporthallen in Papendrecht. In de volgende figuur de belangrijkste kenmerken.

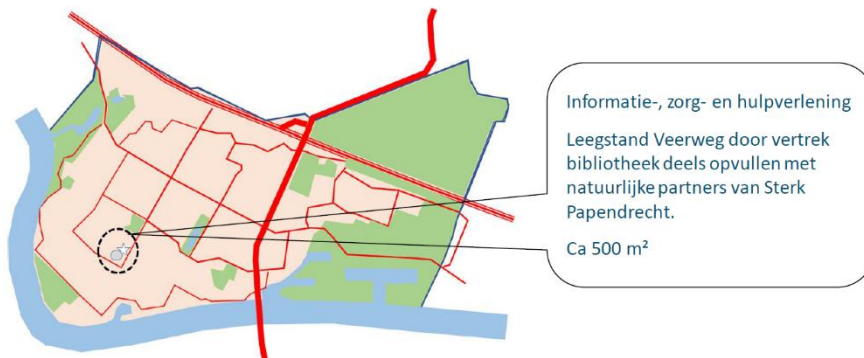
Figuur 13: Clustering – Sporthal integreren in plannen VO-school.

Eén centrale locatie voor informatie en maatschappelijke hulp- en dienstverlening

De maatschappelijke hulp- en dienstverlening (welzijn, werk, wonen en zorg) is op dit moment versnipperd over meerdere loketten. Gezien de verhuizing van de bibliotheek doet zich de kans voor om meerdere van deze loketten te clusteren tot één samenhangend punt voor maatschappelijke hulp- en dienstverlening. In dat geval zouden meerdere maatschappelijke instellingen gehuisvest kunnen worden, in samenhang met Sterk Papendrecht (bijvoorbeeld sociale dienst, jeugdzorg, woningcorporatie). In de volgende figuur enkele kenmerken.

Figuur 14: Clustering – Sterk Papendrecht en partners.

Gespreide voorzieningen voor senioren

Het is al vaker vermeld, maar ook Papendrecht krijgt te maken met een groeiende groep senioren. Naar verwachting zal het merendeel van de senioren vitaal zijn en blijven. Er mag echter ook worden uitgegaan van een groeiende groep minder vitale senioren in een kwetsbare positie.

Voor deze laatste groep is het wenselijk dat – in de directe nabijheid van de woonomgeving – voorzieningen aanwezig zijn voor ontmoeten, bewegen en vitaliteit. Voorgesteld wordt om – in de uitwerking van het accommodatiebeleid – uit te gaan van dergelijke voorzieningen door middel van medegebruik van bestaande accommodaties, door hergebruik van leegstand in basisscholen, et cetera. Daarbij geldt dat in vrijwel alle wijken van Papendrecht op termijn grote groepen ouderen woonachtig zullen zijn.

4.4 UITGANGSPUNTEN VASTGOEDBELEID

UITGANGSPUNT 1: CRUCIALE FUNCTIES, GEMEENTELIJK EIGENDOM

Voorgesteld wordt dat de accommodaties, met een maatschappelijke functie die cruciaal is voor het bereiken van gemeentelijke doelstellingen, in principe eigendom zijn van de gemeente Papendrecht. Voor deze accommodaties is invloed/zeggenschap gewenst die betrekking heeft op bereikbaarheid (tarieven) en toegankelijkheid (de maatschappelijke functie).

UITGANGSPUNT 2: KOSTENDEKKENDE HUREN

De gemeente Papendrecht beschikt in de huidige situatie over een portefeuille van eigen vastgoed. Die portefeuille is groot genoeg om het gemeentelijke vastgoed met voldoende expertise en tegen aanvaardbare kosten te beheren. In Nederlandse gemeenten is de gangbare constructie dat de afdeling vastgoed zichzelf financieel moet kunnen bedruipen. De constructie is dat deze afdeling kostendekkende huren in rekening brengt aan de gebruikers/beherende instellingen van het maatschappelijke vastgoed.

Daarmee wordt bedoeld dat de huur de volgende kosten moet dekken:

- Kapitaallasten: De huidige en toekomstige kapitaallasten van het vastgoed.
- De voorziening voor het grote onderhoud, met een jaarlijkse dotatie conform het MeerJarenOnderhoudsPlan.
- Het eigenaarsdeel van de gebouwgebonden verzekeringen, belastingen en heffingen.
- De apparaatskosten.

In veel gevallen zal de huur – gegeven de maatschappelijke functies van de accommodaties – niet kunnen worden opgebracht door de gebruikers. In dat geval wordt die huur (gedeeltelijk) gesubsidieerd, vanzelfsprekend gekoppeld aan afspraken over de maatschappelijke functie. De overgang naar kostendekkende huren en daaraan gekoppelde verhoging van subsidies zal met grote zorgvuldigheid moeten plaatsvinden. Deze overgang mag er niet toe leiden dat verenigingen en instellingen die een bijdrage leveren aan de maatschappelijke opgave, (tijdelijk) in het gedrang komen.

De gemeente Papendrecht beschikt ook over commercieel vastgoed. Voor die panden geldt dat deze worden verhuurd via marktconforme tarieven.

4.5 UITGANGSPUNTEN IHP

De gemeente heeft een zorgplicht om te voorzien in voldoende en adequate huisvesting voor het onderwijs. Deze zorgplicht is uitgewerkt in onder meer de Wet op het Primair Onderwijs en in de gemeentelijke verordening onderwijshuisvesting. Toch heeft de gemeente bij verschillende aspecten van het vervullen van de zorgplicht een bepaalde mate van beleidsvrijheid. De uitgangspunten die we willen hanteren bij deze aspecten staan beschreven in deze paragraaf. Het gaat daarbij nadrukkelijk om uitgangspunten, niet om harde in beton gegoten criteria.

Uiteraard wordt er bij het opstellen van het IHP rekening gehouden met de specifieke lokale context waarin een school en/of een wijk zich bevindt. Dat neemt niet weg dat het goed is om juist voorafgaand aan het opstellen van het IHP de uitgangspunten te benoemen en vast te stellen.

Op basis van de leeftijd van de schoolgebouwen en/of het jaar van renovatie, kan worden gesteld dat er geen grootscheepse vervangings- of renovatieopgave ligt. Voor enkele scholen bestaat de wens voor uitbreiding of samenvoeging van locaties. Uit de gesprekken met de schoolbesturen en de kinderopvangorganisaties zijn drie pijlers naar voren gekomen waarop het IHP zou moeten rusten:

UITGANGSPUNT 1: BINNENKLIMAAT

Een rode draad in de gesprekken met de schoolbesturen betrof het (ondermaatse) binnenklimaat in de schoolgebouwen. De gebouwen zijn niet comfortabel voor zowel leerlingen als personeel (te warm in de zomer en te koud in de winter) en de luchtkwaliteit laat te wensen over (te hoge CO₂-waarden).

De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland heeft een zogenaamd Programma van Eisen Frisse Scholen opgesteld. Daarin zijn criteria opgenomen voor onder meer de luchtkwaliteit en operationele temperatuur in schoolgebouwen. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen een zogenaamde Frisse School Klasse A (zeer goed), B (goed) en C (minimum-niveau). Landelijk geldt Klasse B als dé referentienorm voor Frisse Scholen. Bij nieuwbouw is het overigens al sinds 2015 verplicht om een Frisse School Klasse B te realiseren voor wat betreft de aspecten luchtkwaliteit en operationele temperatuur.

Een uitgangspunt zou kunnen zijn om alle schoolgebouwen in de gemeente op te waarderen naar Frisse School Klasse B voor wat betreft de thema's luchtkwaliteit en operationele temperatuur.

Een kengetal voor de kosten van een dergelijke opwaardering bedraagt € 375,- incl. btw per m² BVO. Op basis van het totaal aantal vierkante meters van de schoolgebouwen in het primair onderwijs (21.095) zou daar een bedrag van plm. € 7,9 miljoen mee zijn gemoeid. Bij de uitwerking van het IHP zal ook aandacht worden besteed aan een systematiek van co-financiering door de schoolbesturen.

UITGANGSPUNT 2: DUURZAAMHEID

Papendrecht wil vóór 2050 een energieneutrale gemeente zijn en de ambitie is om de gemeentelijke organisatie in 2030 klimaatneutraal te laten zijn. Alhoewel schoolgebouwen strikt genomen niet tot het maatschappelijk vastgoed van de gemeente behoren (de schoolbesturen zijn namelijk in beginsel eigenaar van de gebouwen), is de gemeente wel verantwoordelijk voor de bekostiging van nieuwbouw en uitbreiding van schoolgebouwen. In dat licht bezien is het denkbaar dat de gemeente als uitgangspunt hanteert dat álle bestaande schoolgebouwen vóór een bepaald jaartal worden getransformeerd naar minimaal BENG (= Bijna Energieneutraal). Daarmee voldoen de gebouwen aan de duurzaamheidseisen die ook aan nieuwbouw van scholen worden gesteld.

Een kengetal voor de kosten van een dergelijke transformatie bedraagt € 1.150,- incl. btw per m2 BVO. Op basis van het totaal aantal vierkante meters van de schoolgebouwen in het primair onderwijs (21.095) zou daar een bedrag van plm. € 24,2 miljoen mee zijn gemoeid. Bij de uitwerking van het IHP zal ook aandacht worden besteed aan een systematiek van co-financiering door de schoolbesturen.

UITGANGSPUNT 3: BELEID OVER RUIMTEGEBRUIK KINDEROPVANG BIJ IKC'S

Papendrecht kent een lange historie als het gaat om de aansluiting tussen voorschoolse voorzieningen en het primair onderwijs. Al in 2008 hebben de gemeente, het reguliere en speciaal basisonderwijs, het consultatiebureau en Stichting Peuterspeelzalen de samenwerkingsovereenkomst *Kansen voor Kinderen* gesloten. Hierin zijn afspraken opgenomen over onder meer het realiseren van een doorgaande lijn van de voorschoolse voorziening naar het primair onderwijs. In 2012 is deze overeenkomst geactualiseerd en sinds dat jaar zijn ook WASKO en Kinderopvang Papendrecht partij in de overeenkomst.

In het vorige IHP is expliciet opgenomen dat er veelal wordt gekozen voor renovatie van bestaande gebouwen waardoor er minder lokalen worden afgestoten en er dus meer ruimte beschikbaar komt voor het huisvesten van onder meer kinderopvangvoorzieningen.

Dat heeft erin geresulteerd dat de meeste scholen ruimte bieden aan kinderopvang. Uit de gesprekken met de kinderopvangorganisaties blijkt ook dat er in alle gevallen sprake is van een intensieve samenwerking met de scholen. Daarmee bewegen bijna alle scholen in het primair onderwijs in Papendrecht zich steeds meer en meer richting een Integraal Kindcentrum (IKC) waar een aanbod is voor kinderen van 0 tot 13 jaar oud. Deze ontwikkeling is vanuit het oogpunt van een doorgaande leerlijn als zeer positief te kwalificeren. Alhoewel er sprake is van een intensieve samenwerking, blijven het aanbieden van kinderopvang en het aanbieden van primair onderwijs gescheiden activiteiten. Niet in alle gevallen is er echter sprake van een zelfstandige ruimte die is, of kan worden afgescheiden van het schoolgebouw. Bij de schoolbesturen bestaat behoefte aan duidelijkheid omtrent de gehanteerde capaciteit van het schoolgebouw indien een kinderopvangorganisatie gebruik maakt van het schoolgebouw. Op dit moment staat hierover het volgende in de verordening onderwijshuisvesting:

"Wanneer binnen een schoolgebouw sprake is van leegstand, wordt de capaciteit van een schoolgebouw verminderd met 90 vierkante meter als een ruimte in het schoolgebouw is verhuurd voor het huisvesten van een peuterspeelzaal, buitenschoolse opvang of kinderopvang en het college voor deze verhuur vooraf toestemming heeft verleend."

Deze bepaling zou tweeledig kunnen worden aangepast:

1. Het achterwege laten van de voorwaarde dat de capaciteit alleen wordt verminderd in geval van leegstand
2. Het verhogen van het aantal vierkante meters

Hiermee wordt voorkomen dat de ruimte die wordt gebruikt door een kinderopvangorganisatie weer moet worden ingezet voor het onderwijs op het moment dat de school groeit. Met andere woorden; de ruimte die door de kinderopvangorganisatie wordt gebruikt, krijgt een 'beschermd status'.

5 HOE VERDER?

Met het verschijnen van deze Uitgangspuntennotitie is dit project nog niet afgerond. In tegendeel, de komende maanden zal nog veel werk worden verzet. De volgende activiteiten worden nog uitgevoerd:

UITWERKING ACCOMMODATIE- EN VASTGOEDBELEID EN IHP

Op basis van de uitgangspunten zal het beleid concreet worden uitgewerkt. De uitwerking zal naar verwachting twee maanden in beslag nemen (inclusief alle overleggen en inspraakmogelijkheden). Die uitwerking zal volledig worden afgestemd met de twee andere projecten die van grote invloed zijn op het nieuwe vastgoed- en accommodatiebeleid en het IHP. Dat zijn de Businesscase Cultuur en het project VO-scholen. Indien de uitkomsten van de Businesscase Cultuur in februari nog niet bekend zijn, wordt er een extra variant toegelicht in het programma van eisen voor een cultuurcluster indien ingestemd wordt met het uitgangspunt 'Clusteren maar ook spreiden'. In de onderstaande figuur treft u de globale planning aan, inclusief de belangrijke afstemmingsmomenten met deze twee projecten.

	Vastgoed- en accommodatiebeleid & IHP	Businesscase Cultuur	VO-scholen
December/Januari	Vorbereiding uitwerking	Opstellen afwegingskader	Gebiedsvisie
Februari	Uitgangspuntennotitie vaststellen in Raad	Opstellen afwegingskader	Vaststelling gebiedsvisie
Maart	Uitwerken beleid en IHP mede o.b.v. afwegingskader Businesscase Cultuur en Gebiedsvisie VO-scholen	Afwegingskader in Raad	Stedenbouwkundig ontwerp
Q2 2023	Uitwerken beleid en IHP Besluitvorming in college en Raad	Uitwerken nota cultuur en evenementen	Stedenbouwkundig ontwerp en ontwerp ter inzage

BIJLAGE 1: GESPREKSPARTNERS

Discipline	Organisatie	Naam	Rol
Ambtelijk	Gemeente	Derk Verwoerd	Beleidsadviseur Vastgoed
Ambtelijk	Gemeente	Ardwil Goedegebuur	Beleidsmedewerker (Cultuur)
Ambtelijk	Gemeente	Heidy van Dam-Poortman	Sport
Ambtelijk	Gemeente	Joey Westenberg	Welzijn & Zorg
Ambtelijk	Gemeente	Rob Groffen	Financiën
Ambtelijk	Gemeente	Jantine Prins	Duurzaamheid
Ambtelijk	Gemeente	Rina van der Meijden	Coördinator onderzoek woningbehoefte
Ambtelijk	Gemeente	Melle van Dijk	Project VO-scholen
		Anneke Nienkemper	Project VO-scholen
Woningbouwcorporatie	Woonkracht10	Henri Vennix	Gebiedsregisseur
		Tineke van Wouwe	Beleidsadviseur wonen
		Jan Noordzij	Manager vastgoedsturing
Cultuur	Muziekvereniging Excelsior	Rutger Tromp	Voorzitter
		Alex Romijn	
		Walter van der Vlies	
		Marcel vd Bosch	
Cultuur	Volksuniversiteit Papendrecht	Cuna Rupert	
		Joke de Boer	Activiteiten coördinator
Cultuur	Stichting cultuureducatie	Johanne Leemans	Manager
		Sjoerd van Lee	Programma coördinator Muziek
Cultuur	Recreatie & Cultuurholding		
Cultuur	Jeugd Theater School / de Willem	Erik Groeneweg	Directeur
Sport	Sportcentrum		
Welzijnsorganisatie	Sterk Papendrecht	Jeannette Smiesing	
Gebruikers			
Sport	Korfbalvereniging PKC	Niels Mooij	Voorzitter
	Zwemvereniging de Geul	Arjan van Tilburg	Voorzitter
	Volleybalvereniging Flits	Gertjan Strietman	Voorzitter

HOSPITALITYGROUP

	Handbalvereniging DES'72	Klaas Toes	Voorzitter
	Tafeltennisvereniging Papendrecht	Niek van Westen	Voorzitter
	Bounce Aerobic & Dance	Kitty van Veen / Debra Bounin	
	Gymnastiekvereniging Olympia	Reinier Jansen	Voorzitter
Sport/cultuur	Dans- en ontspanningsstudio 2move	Petty Kemper	Eigenaar
Cultuur	Seniorenbond de Ertepeller	Fred Kuijvenhoven	Voorzitter

Onderwijs

	Stichting OPOPS	Cindy Ligt	
	Stichting SCOPS	Joke Rietveld	
	Augustinusschool	Arie Visser	
	Stichting SPON	Christa van Delen	
	WASKO Kinderopvang	Rogier Vegter	
	Kinderopvang Papendrecht	Monica Siebes	

BIJLAGE 2: SAMENVATTING VAN RAPPORTAGES

SAMEN NAAR EEN VITAAL PAPENDRECHT

Op initiatief van de landelijke overheid worden gemeenten gestimuleerd om met lokale partijen en inwoners een Sportakkoord en een Preventieakkoord af te sluiten. In Papendrecht zijn deze akkoorden samengevoegd in het Vitaliteitsakkoord Papendrecht dat als ondertitel 'Samen naar een vitaal Papendrecht' heeft meegekregen. In het vitaliteitsakkoord wordt ingezet op vier speerpunten:

- **Inclusieve samenleving:** *'Een gezonde levensstijl is voor alle inwoners toegankelijk en iedereen heeft de mogelijkheid om een leven lang te kunnen sporten en bewegen. Ook meedoen en sociale participatie zijn belangrijk voor de gezondheid.'*
- **Stimulerende omgeving voor jeugd:** *'Creëren van een omgeving voor kinderen waarin zij gezond kunnen opgroeien en voorbeeldgedrag zien. Hierdoor kunnen zij vroeg starten met het aanleren van gezonde gewoontes en positieve ervaringen met sporten en bewegen zodat zij hier een leven lang plezier van hebben.'*
- **Vitaal ouder worden:** *'Doel is om beter te kunnen aansluiten bij de behoeften van ouderen bijvoorbeeld in beweegaanbod, gezondheidsaanbod en sociale contacten. Hierin is het van belang om de bestaande netwerken en ondersteuning te versterken en te verbinden met partijen die ook wat willen betekenen. Daarnaast is een goede communicatie richting de doelgroep van belang.'*
- **Maatschappelijke impact door samenwerking & verbinding:** *'Samen kun je meer bereiken en hebben we een groter netwerk, waardoor je gebruik kunt maken van elkaars expertise, kennis, faciliteiten en inzet. Dit biedt enorme kansen om de lokale gezondheid en sport te versterken. Creativiteit ontstaat daar waar mensen samenwerken.'*

HET SOCIALE DOMEIN

'Een gezond, veilig, sterk, sociaal en inclusief Papendrecht waar alle inwoners de ruimte hebben om mee te doen. Inwoners nemen verantwoordelijkheid voor hun eigen leven, zorgen voor zichzelf en voor elkaar.' Dit is de missie voor het sociaal domein in Papendrecht. In het beleidsdocumenten 'Kompas Sociaal Domein' hanteert de gemeente vijf uitgangspunten om de missie te doen slagen.

- Iedereen kan meedoen en werkt naar vermogen.
- Een gezonde keuze staat centraal.
- Voorzieningen zijn passend, toegankelijk en nabij.
- Het wordt binnen budget uitgevoerd.
- Uitgaan van eigen (veer)kracht en de samenleving.

DE BUITENRUIMTE

Vanuit een 'ja, mits' -houding biedt de gemeente Papendrecht meer ruimte voor initiatieven van inwoners en ondernemers. Meer vertrouwen en minder regels helpen hierbij. Verschillende initiatieven voor de buitenruimte kunnen betrekking hebben op:

- Multifunctioneler en efficiënter gebruik van bestaande en nieuwe accommodaties.
- Krachtige gemeenschap met beweegvriendelijke inrichting van de leefomgeving.
- Vergroten natuurwaarde bij renovatie en nieuwbouw.
- Levendig centrum.
- Goede bereikbaarheid.
- Groenblauwe verbindende infrastructuur.
- Et cetera.

BIJLAGE 3: GEGEVENS WIJKEN

	Westpolder	Molenvliet	Kraaihoek	Middenpolder	Wilgendonk	De Kooy-oosteind	Oostpolder	Vriesen-polder	Totaal Papendrecht
KERNGEGEVENS WIJKEN									
Papendrecht									
	Westpolder	Molenvliet	Kraaihoek	Middenpolder	Wilgendonk	De Kooy-oosteind	Oostpolder	Vriesenpolder	Totaal
BEVOLKING									
Aantal inwoners									
0-3 jr	350	140	235	90	200	50	115	0	1.180
4-11 jr	800	335	530	175	530	70	360	0	2.800
12-17 jr	620	240	375	155	435	60	390	0	2.275
18-22 jr	465	215	290	135	400	70	365	5	1.945
23-26 jr	365	140	230	110	275	35	150	0	1.305
27-54 jr	2.965	1.150	2.110	845	2.070	380	1.555	5	11.080
55-64 jr	1.115	465	750	350	950	195	470	5	4.300
65-79 jr	1.680	605	1.135	485	850	265	415	0	5.435
80 e.o	755	105	490	120	165	105	115	0	1.855
Totaal	9.115	3.395	6.145	2.465	5.875	1.230	3.935	15	32.175
Procentages									
0-3 jr	3,8%	4,1%	3,8%	3,7%	3,4%	4,1%	2,9%	0,0%	3,7%
4-11 jr	8,8%	9,9%	8,6%	7,1%	9,0%	5,7%	9,1%	0,0%	8,7%
12-17 jr	6,8%	7,1%	6,1%	6,3%	7,4%	4,9%	9,9%	0,0%	7,1%
18-22 jr	5,1%	6,3%	4,7%	5,5%	6,8%	5,7%	9,3%	33,3%	6,0%
23-26 jr	4,0%	4,1%	3,7%	4,5%	4,7%	2,8%	3,8%	0,0%	4,1%
27-54 jr	32,5%	33,9%	34,3%	34,3%	35,2%	30,9%	39,5%	33,3%	34,4%
55-64 jr	12,2%	13,7%	12,2%	14,2%	16,2%	15,9%	11,9%	33,3%	13,4%
65-79 jr	18,4%	17,8%	18,5%	19,7%	14,5%	21,5%	10,5%	0,0%	16,9%
80 e.o	8,3%	3,1%	8,0%	4,9%	2,8%	8,5%	2,9%	0,0%	5,8%

Verdicht										
0-11 jr	1.150	475	765	265	730	120	475	0	3.980	
12-22 jr	1.085	455	665	290	835	130	755	5	4.220	
23-54 jr	3.330	1.290	2.340	955	2.345	415	1.705	5	12.385	
55-64 jr	1.115	465	750	350	950	195	470	5	4.300	
65-79 jr	1.680	605	1.135	485	850	265	415	0	5.435	
80 e.o	755	105	490	120	165	105	115	0	1.855	
Verdicht %										
0-11 jr	12,6%	14,0%	12,4%	10,8%	12,4%	9,8%	12,1%	0,0%	12,4%	
12-22 jr	11,9%	13,4%	10,8%	11,8%	14,2%	10,6%	19,2%	33,3%	13,1%	
23-54 jr	36,5%	38,0%	38,1%	38,7%	39,9%	33,7%	43,3%	33,3%	38,5%	
55-64 jr	12,2%	13,7%	12,2%	14,2%	16,2%	15,9%	11,9%	33,3%	13,4%	
65-79 jr	18,4%	17,8%	18,5%	19,7%	14,5%	21,5%	10,5%	0,0%	16,9%	
80 e.o	8,3%	3,1%	8,0%	4,9%	2,8%	8,5%	2,9%	0,0%	5,8%	
Herkomst										
% allochtonen [%]	19,54%	20,35%	28,22%	15,54%	13,38%	14,29%	16,41%			
% autochtonen [%]	80,46%	79,65%	71,78%	84,46%	86,63%	85,71%	83,59%			
% niet-westerse allochtonen [%]	10,98%	10,47%	18,00%	6,54%	5,88%	6,94%	9,67%			
% westerse alochtonen [%]	8,56%	9,88%	10,22%	9,00%	7,50%	7,35%	6,74%			
HUISHOUDENS										
samenstelling										
1 persoons huishouden	1.380	300	1.195	425	615	210	325	0	4.450	
2 persoons huishouden	1.365	490	885	375	755	225	440	0	4.535	
1-ouder gezin	375	145	350	75	205	45	120	0	1.315	
2-ouder gezin	965	425	540	275	825	115	605	5	3.755	
Totaal	4.085	1.360	2.970	1.150	2.400	595	1.490	5	14.055	
Huishoudens %										
alleenstaand	33,8%	22,1%	40,2%	37,0%	25,6%	35,3%	21,8%	0,0%	31,7%	
samenw.zonder kinderen	33,4%	36,0%	29,8%	32,6%	31,5%	37,8%	29,5%	0,0%	32,3%	
1-ouder gezin	9,2%	10,7%	11,8%	6,5%	8,5%	7,6%	8,1%	0,0%	9,4%	
2-ouder gezin	23,6%	31,3%	18,2%	23,9%	34,4%	19,3%	40,6%	100,0%	26,7%	

WERK EN INKOMEN										
Gem besteedbaar ink. huishouden	€ 47.400	€ 51.100	€ 38.100	€ 47.800	€ 54.300	€ 46.100	€ 64.600			€ 48.773
Gem gestandaardiseerd ink. huishouden	€ 32.800	€ 33.700	€ 27.800	€ 33.700	€ 35.400	€ 32.900	€ 39.900			€ 33.105
hh <110% sociaal minimum [%]	9%	6%	11%	6%	6%	4%	5%			7,74%
Inkomensklasse laag [%]	30,0%	22,0%	37,0%	18,0%	21,0%	21,0%	20,0%			26,74%
Inkomensklasse midden [%]	43,0%	48,0%	39,0%	55,0%	46,0%	53,0%	41,0%			44,34%
inkomensklasse hoog [%]	18,0%	24,0%	13,0%	22,0%	27,0%	22,0%	34,0%			21,25%
Gem ink. per inwoner	€ 26.500	€ 27.700	€ 25.000	€ 29.400	€ 29.700	€ 28.300	€ 32.000			€ 28.000
Gem ink. per inkomensontvanger	€ 32.900	€ 34.700	€ 30.800	€ 35.200	€ 37.000	€ 33.700	€ 40.200			€ 34.600
Opleidingsniveau										
% laag	29,8%	22,6%	36,8%	22,6%	25,4%	geen data	22,4%			28,5%
% middelbaar	50,3%	48,2%	43,6%	48,4%	51,2%	geen data	46,2%			47,9%
% hoog	19,8%	29,2%	19,5%	29,0%	23,4%	geen data	31,4%			23,6%
WONEN										
Woningen - [allecijfers.nl]										
Aantal woningen	4.225	1.374	3.119	1.178	2.435	608	1.450			14389,0
% koop	61%	71%	44%	84%	73%	80%	78%			64,70%
% huur corporatie	30%	27%	45%	9%	26%	15%	20%			28,93%
% huur overig	9%	2%	11%	7%	1%	5%	2%			6,38%
% bouwjaar vanaf 2000	15%	0%	16%	3%	1%	8%	60%			14,67%
% bouwjaar voor 2000	85%	100%	84%	97%	99%	92%	40%			85,33%
Gem waarde (x1.000)	228	239	202	221	254	228	311			228
GEZONDHEID & GEDRAG										
% goede gezondheid 18-65 jr	82,0%	83,0%	77,0%	83,0%	84,0%	84,0%	86,0%			82,2%
% goede gezondheid 65 e.o.	66,0%	72,0%	63,0%	70,0%	69,0%	67,0%	66,0%			67,0%
% langdurig ziek 18-65 jr	28,0%	28,0%	32,0%	28,0%	27,0%	28,0%	25,0%			28,2%
% langdurig ziek 65 e.o.	46,0%	45,0%	48,0%	45,0%	46,0%	45,0%	46,0%			46,2%

% wekelijkse sporters	41,0%	44,0%	38,0%	45,0%	47,0%	44,0%	50,0%		43,4%
% drinkers	76,0%	78,0%	71,0%	80,0%	80,0%	79,0%	80,0%		76,9%
% overgewicht	55,0%	55,0%	58,0%	55,0%	54,0%	55,0%	52,0%		55,0%
% roker	15,0%	15,0%	18,0%	15,0%	14,0%	13,0%	13,0%		15,1%
% mantelzorger	15,0%	16,0%	14,0%	15,0%	16,0%	15,0%	15,0%		15,1%
Niet sporters [%] - [gezondheidsmonitor volwassenen, GGD-en, CBS en RIVM]									
Papendrecht 2012									48,4%
Nederland 2012									46,7%
Papendrecht 2016									54,6%
Nederland 2016									48,7%
Papendrecht 2020									54,4%
Nederland 2020									49,3%
Overgewicht [%] - [gezondheidsmonitor volwassenen, GGD-en, CBS en RIVM]									
Papendrecht 2012									51,6%
Nederland 2012									48,2%
Papendrecht 2016									52,5%
Nederland 2016									48,9%
Papendrecht 2020									53,6%
Nederland 2020									50,8%
Beweegt voldoende [%] - [gezondheidsmonitor volwassenen, GGD-en, CBS en RIVM]									
Papendrecht 2016									60,6%
Nederland 2016									51,7%
Papendrecht 2020									43,0%
Nederland 2020									49,9%
Beweegrichtlijnen 2020 - [sportenbewegenincijfers.nl]									
voldoet aan beweegrichtlijn									43,0%
„ minuten p/w matig intensieve insp.									48,0%
„ bot- en spierversterkende activiteiten									78,0%
„ balans oefeningen									7,0%
wekelijkse sporter									46,0%
Sportbondleden 2020 per leeftijd - [sportenbewegenincijfers]									
Totaal									24,1%
leeftijd 0-10									19,1%

HOSPITALITYGROUP

leeftijd 10-25										45,9%
leeftijd 25-45										20,2%
leeftijd 45-65										21,2%
65 e.o.										17,0%
Aantal lidmaatschappen 2020 per sport van de in totaal 24,1% aangesloten leden. Uitgezet tegen top 10 sporten in NL - [sportenbewegenincijfers.nl]										
Atletiek										1,5%
Golf										1,7%
Gymnastiek										1,3%
Hockey										0,6%
Paardensport										0,8%
Sportvissen										3,4%
Tennis										2,3%
Voetbal										5,8%
Volleybal										0,8%
Zwemmen										0,8%
Ongeorganiseerd sporten 2020, vanaf 18 jaar - [sportenbewegenincijfers.nl]										
Fitness										23,0%
Hardlopen										9,0%
Wandelen										2,0%
Wielrennen										2,0%
WMO Clienten										
aantal	775	130	555	140	265	105	140			2110
relatief (per 1000 inwoners)	85	38	91	57	44	87	36			66
Personen met bijstandsuitkering per 1000 inwoners [CBS, participatiewet]										
2019										25,1
2020										30,6
2021										27,6
LEEFSTULEN [leefstijlvinder]										
avontuurzoekers	4,7%	6,1%	5,7%	5,6%	5,4%	4,3%	8,8%	12,5%		5,7%
plezierzoekers	16,0%	12,4%	18,3%	17,0%	14,7%	9,7%	11,5%	0,0%		15,3%
harmoniezoekers	10,9%	13,7%	12,6%	9,3%	13,6%	12,7%	12,4%	0,0%		12,1%

HOSPITALITYGROUP

verbindingzoekers	13,6%	18,3%	12,4%	13,6%	14,3%	14,9%	10,3%	12,5%	13,6%
rustzoekers	22,1%	15,4%	25,5%	18,5%	16,5%	21,5%	10,8%	37,5%	19,8%
inzichtzoekers	17,6%	15,0%	15,1%	19,4%	15,4%	21,1%	15,1%	25,0%	16,5%
stijlzoekers	15,0%	19,1%	10,4%	16,6%	20,1%	15,8%	31,2%	12,5%	17,1%

